II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 18 päivänä marraskuuta 1997,

neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 mukaisesta menettelystä

(Asia IV/M.913 — Siemens/Elektrowatt)

(tiedoksiannettu numerolla K(1997) 3589)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(1999/229/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ja erityisesti sen 57 artiklan,

ottaa huomioon yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 [1], sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1310/97 [2], ja erityisesti sen 8 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon 28 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyn komission päätöksen aloittaa menettely tässä asiassa,

ottaa huomioon yrityskeskittymiä käsittelevän neuvoa-antavan komitean lausunnon [3],

SEKÄ KATSOO SEURAAVAA:

1) Komissio sai 24 päivänä kesäkuuta 1997 neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89, jäljempänä 'sulautuma-asetus', 4 artiklan mukaisesti ilmoituksen keskittymähankkeesta, jolla Siemens AG, jäljempänä 'Siemens', aikoo hankkia sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun määräysvallan Elektrowatt AG:ssä, jäljempänä 'Elektrowatt'. Suunniteltu keskittymä on tarkoitus toteuttaa hankkimalla osakkeita.

2) Kirjeellä 15 päivältä heinäkuuta 1997 komissio on ilmoittanut osapuolille päätöksensä lykätä ilmoitettua keskittymää sulautuma-asetuksen 7 artiklan 2 kohdan ja 18 artiklan 2 kohdan mukaisesti, kunnes komissio on tehnyt asiassa lopullisen päätöksen.

3) Komissio on tutkittuaan hakemuksen vahvistanut, että ilmoitettu hanke kuuluu sulautuma-asetuksen soveltamisalaan ja sen soveltuvuus yhteismarkkinoille herättää vakavia epäilyjä. Tämän vuoksi komissio teki 28 päivänä heinäkuuta 1997 sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti päätöksen menettelyn aloittamisesta.

4) Neuvoa-antava komitea on käsitellyt tämän päätöksen luonnosta 24 päivänä lokakuuta 1997.

---

[1] EYVL L 395, 30.12.1989, s. 1. Oikaisu: EYVL L 257, 21.9.1990, s. 13.
[2] EYVL L 180, 9.7.1997, s. 1.
[3] EYVL C 90, 31.3.1999.

I OSAPUOLET

5) Siemens harjoittaa liiketoimintaa useilla aloilla. Se toimii pääasiassa energiantuotannon, energiansiirron ja -jakelun, laitostekniikan, käyttö-, kytkentä- ja asennustekniikan, automaatiotekniikan, julkisten tietoliikenneverkkojen, yksityisten viestintäjärjestelmien, turvatekniikan, liikenne- ja autotekniikan, lääketieteen tekniikan, puolijohtimien, passiivisten komponenttien ja putkien, sähkömekaanisten komponenttien, tietotekniikan ja valaisintekniikan alalla.

6) Elektrowatt on sveitsiläinen holding-yhtiö, jonka Sveitsissä ja Saksassa sijaitsevat tytäryhtiöt toimivat sähköntuotannon ja sähköhuollon, rakennustekniikan, turvatekniikan ja puhelinlaitteiden alalla sekä huolehtivat rakennusten, kiinteistönhoidon ja insinööripalveluiden pääurakoinnista eri aloilla.

7) Siemens aikoo ottaa haltuunsa Elektrowattin toiminnan seuraavilla aloilla:

— rakennusten valvontatekniikka (pääasiassa Landis & Gyr / Landis & Staefan avulla);

— turvatekniikka (Cerberusin avulla);

— rakennusten- ja kiinteistönhoidon suunnittelu ja pääurakointi;

— energialaitosten palvelut, järjestelmät, laitokset ja laitteet;

— puhelintekniikan tuotteet, järjestelmät ja palvelut (erityisesti kortti- ja kolikkopuhelimet)

ja

— optiset turvamerkinnät (visual security devices).

Elektrowattin toiminta sähköhuollon ja sähköverkkoon liitännän alalla on tarkoitus myydä muille yrityksille kuin Siemensille.

II KESKITTYMÄ

8) Siemensin tarkoitus on hankkia Elektrowattin osakkeet Zürichissä toimivalta Crédit Suisse Groupilta, jäljempänä 'CSG'. Tätä ennen Elektrowattin toiminta sähköhuollon ja sähköverkkoon kytkemisen alalla erotetaan ja siirretään tytäryhtiöön Watt AG:hen. Saksalaisten ja sveitsiläisten energialaitosten konsortion on tarkoitus hankkia kyseiset toiminnat. CSG:llä on tällä hetkellä 44,9 prosentin osuus Elektrowattista; loput osakkeet on jo hajautettu. Ennen kuin CSG myy osuutensa Siemensille, se tekee yhtiökokouksessa julkisille osakkeenomistajille julkisen tarjouksen kaikkien Elektrowattin osakkeiden ostamisesta.

9) Kyseessä on sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukainen keskittymä, koska Siemens hankkii yksinään määräysvallan Elektrowattissa. Tämä on tilanne myös silloin, jos CSG:n julkinen tarjous kaikkien Elektrowattin osakkeiden ostamisesta epäonnistuu ja Siemens saa haltuunsa vain CSG:lle jo kuuluvat 44,9 prosenttia. Tämä osakkuus on taannut CSG:lle varman enemmistön yhtiökokouksessa ja käytännössä yksinomaisen määräysvallan Elektrowattissa, koska yhtiökokousten osallistumisaste on viimeiset neljä vuotta ollut selvästi alle 70 prosenttia ja loppujen osakkeiden omistus on hajallaan.

III YHTEISÖNLAAJUINEN MERKITYS

10) Siemensillä ja Elektrowattilla on yhdessä yli 5 miljardin ecun maailmanlaajuinen liikevaihto (Siemens 49,98 miljardia ecua ja Elektrowatt 4,58 muljardia ecua). Molempien yritysten yhteisön alueelta kertynyt liikevaihto ylittää 250 miljoonaa ecua (Siemens 30,325 miljardia ecua ja Elektrowatt 2,27 miljardia ecua). Siemens ja Elektrowatt eivät kumpikaan saavuta yhteisön alueelta kertyneestä liikevaihdostaan yli kahta kolmasosaa yhdestä ja samasta jäsenvaltiosta. Toimenpiteellä on siten yhteisönlaajuinen ulottuvuus, mutta se ei ole ETA-sopimuksen mukainen yhteistyöasia.

IV SULAUTUMA-ASETUKSEN 2 ARTIKLAN MUKAINEN ARVIOINTI

A MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

11) Siemensin ja Elektrowattin liiketoiminta on päällekkäistä, ja osapuolet jakavat sen seuraaviin toiminta-aloihin:

— rakennusten valvontatekniikka;

— rakennusten turvatekniikka (palohälyttimet, varashälyttimet ja muut turvajärjestelmät);

— verkon ohjausjärjestelmät;

— energiamittarit, energianhallintajärjestelmät, kauko-ohjatut lähettimet ja vastaanottimet;

— yleisöpuhelimet (kolikko- ja korttipuhelimet).

12) Menettely aloitettiin palohälyttimien, sähkö- ja lämmönkulutusmittareiden, kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien sekä yleisöpuhelinten alalla mahdollisesti ilmenevien kilpailuongelmien vuoksi.

1. **Rakennusten valvontatekniikka**

13) Rakennusten valvontatekniikalla *(commercial building control)* tarkoitetaan lämmityksen, tuuletuksen, ilmastoinnin ja rakennusautomaation kaltaisten muiden teknisten järjestelmien mittaamista, ohjaamista, säätämistä ja hallintaa liikerakennuksissa. Rakennusten valvontatekniikka käsittää siten elektroniset järjestelmät ja ATK-järjestelmät sekä niiden osat (lukuun ottamatta varsinaisia lämmitys-, tuuletus- ja ilmastointilaitteita), jotka on tarkoitettu rakennusten toimilaitteiden taloudelliseen ja energiaa säästävään ohjaamiseen ja säätämiseen, mukaan lukien näiden valvontajärjestelmien valmistus ja käyttöönotto sekä käyttäjien opastaminen.

14) Rakennusten valvontateknisten järjestelmien markkinat on erotettava kyseisten järjestelmien tarvitsemien laitteiden ja komponenttien (ATK-laitteistot) markkinoista samoin kuin järjestelmien kunnossapitomarkkinoista ([4]).

a) *Rakennusten valvontajärjestelmien laitteet ja komponentit*

15) Rakennusten valvontajärjestelmien laitteet ja komponentit voidaan jakaa erillisiin laite- ja komponenttiryhmiin, jotka eivät ole keskenään vaihdettavia, esimerkiksi johdot, venttiilit ja venttiilien käyttölaitteet. Nämä markkinat edeltävät varsinaisia rakennusten valvontajärjestelmien markkinoita, koska laitteet ovat rakennusten valvontajärjestelmien tarjoajille esituote. Rakennusten valvontajärjestelmien laitteiden ja komponenttien markkinoilla ainoastaan Elektrowattilla on mainittavaa toimintaa. Siemens ei käytännössä tarjoa laitteita tai komponentteja muihin kuin omiin valvontajärjestelmiinsä. Tämän vuoksi rakennusten valvontajärjestelmien laitteiden ja komponenttien markkinoita ei tarvitse käsitellä tarkemmin.

b) *Rakennusten valvontajärjestelmät*

16) Rakennusten valvontajärjestelmien markkinat käsittävät liikerakennusten lämmityksen, tuuletuksen ja ilmastoinnin ohjauksen ja säätämisen, jäljempänä 'LVI', sekä käyttöönoton ja käyttäjien opastuksen. Rakennusten valvontajärjestelmät kehitetään ja toimitetaan asiakaskohtaisina aina kulloistenkin erityisvaatimusten mukaisina. Toimituksesta loppukäyttäjälle ja käyttöönotosta huolehtii joko tuotteen valmistaja itse, tämän tytäryhtiö/toimipiste tai LVI-tekniikan tukkukauppias tai yritys. Asiakkaat voidaan jaotella seuraaviin ryhmiin: toimistorakennukset, sairaalat, yliopistot ja koulut, teollisuuden erityisalat ja hotellit. Monimutkaisia rakennusten valvontajärjestelmiä ei sen sijaan yleensä käytetä tavallisissa asuinrakennuksissa.

c) *Rakennusten valvontajärjestelmien kunnossapito*

17) Rakennusten valvontajärjestelmien markkinoita seuraavat kyseisten järjestelmien kunnossapitomarkkinat. Tämä käsittää rakennusteknisten laitteiden huollon, korjauksen, vaihdon, modernisoinnin, toiminnan valvonnan ja vikojen poiston. Järjestelmien valmistajat tai niiden valtuuttamat yritykset tarjoavat palveluita "omien" valvontajärjestelmiensä kunnossapitämiseksi, erityisesti osana vasta-asennettujen järjestelmien takuuta. "Vieraiden" valvontajärjestelmien kunnossapitoa tarjoavat myös kilpailijat. Asiakkaat tekevät tarjoajien kanssa sopimuksia palvelukokonaisuuksista. Rakennusten valvontajärjestelmien kunnossapidon markkinat käsittävät siten kaikki mainitut palvelut.

2. **Rakennusten turvatekniikka**

18) Rakennusten turvatekniikka käsittää palo- ja murtohälytysjärjestelmät sekä kulunvalvonta- ja muut turvajärjestelmät. Rakennusten turvateknisiä laitteita käytetään pääasiassa toimisto- ja teollisuusrakennuksissa, sairaaloissa ja hotelleissa. Myös tällä alalla on erotettava laitteiden tai

([4]) Vrt. asiassa N:o IV/M.692 — Elektrowatt/Landis & Gyr 12 päivänä helmikuuta 1996 tehty komission päätös, EYVL C 69, 7.3.1996, s. 3. Nyt käsiteltävän asian tutkimusten yhteydessä sekä osapuolet että niiden kilpailijat hyväksyivät kyseisessä päätöksessä tehdyn markkinoiden erottelun.

komponenttien markkinat varsinaisista järjestelmien tai laitteistojen markkinoista ja kunnossapitomarkkinoista.

a) *Rakennusten turvatekniset laitteet ja komponentit*

19) Vain Elektrowattilla on mainittavaa toimintaa rakennusten turvateknisten laitteiden ja komponenttien markkinoilla. Siemens valmistaa kyseisiä laitteita tai komponentteja pääasiassa omaan käyttöön, mutta myy niitä Saksassa vähäisessä määrin ulkopuolisille. Siemensin ja Elektrowatt tai Cerberuksen yhdistetty markkinaosuus Saksassa on kuitenkin alle 15 prosenttia. Muissa jäsenvaltioissa ja Euroopan talousalueella Elektrowattin markkinaosuus laitteiden ja komponenttien osalta on alle 25 prosenttia; markkinaosuudet eivät kasva. Tämän vuoksi rakennusten turvateknisten laitteiden ja komponenttien markkinoita ei tarvitse käsitellä tarkemmin.

b) *Rakennusten turvajärjestelmät: palohälytys-, murtohälytysjärjestelmät ja muut turvalaitteistot*

20) Rakennusten turvalaitteistojen tai -järjestelmien markkinat käsittävät asiakkaan toivomusten mukaisesti kehitetyt laitteistot, niiden asennuksen ja käyttöönoton sekä käyttäjien opastuksen. Komissio on tullut siihen tulokseen, että palohälytyslaitteet muodostavat murtohälytys- ja muista järjestelmistä erilliset markkinat. Nämä laitteistot palvelevat eri tarpeita eri tilanteissa eivätkä ole asiakkaan kannalta keskenään vaihdettavissa. Toisin kuin rakennusten muut turvalaitteistot palohälytyslaitteet ovat usein lakisääteisiä ja/tai vakuutusyhtiöiden edellyttämiä. Palohälytyslaitteet käyttävät erilaisia tuntoelimiä (ionointi, optisuus, lämpö) kuin esimerkiksi murtohälytysjärjestelmät (ääni, ultraääni, infrapuna, tutka). Lisäksi on asiakkaita, jotka tarvitsevat pelkkiä palohälytysjärjestelmiä, esimerkiksi sairaalat ja pienet teollisuusyritykset.

21) Palohälytyslaitteiden ja rakennusten muiden turvalaitteistojen yhdistäminen on yleistymässä. Erityisesti suuret yritykset, viranomaiset jne. tarvitsevat yleensä sekä palohälytys- että murtohälytys- ja kulunvalvontajärjestelmiä, ja näiden eri turvatekniikoiden kitkaton toiminta on tarpeen. Tämä ei kuitenkaan näytä edellyttävän sitä, että palohälytyslaitteet ja muut turvalaitteistot ostetaan yhdeltä valmistajalta, koska eri valmistajien (osa)laitteistot toimivat yhdessä. Asiakkaiden mieltymykset eivät ole yksiselitteisiä: osa asiakkaista haluaa hankkia kaiken turvatekniikkansa yhdeltä ja samalta valmistajalta, kun toiset asiakkaat taas haluavat tehdä hankintansa usealta toimittajalta. Suurimmat toimittajat pystyvät kuitenkin toimittamaan sekä palohälytys- että murtohälytys- ja muita rakennusten turvalaitteistoja. Yhdentymissuuntauksista huolimatta on lähdettävä siitä, että palohälytyslaitteilla on omat markkinansa ja murtohälytyslaitteistoilla ja muilla rakennusten turvalaitteistoilla omansa.

c) *Rakennusten turvajärjestelmien kunnossapito*

22) Ei päästy lopulliseen tulokseen siitä, muodostaako palohälytyslaitteiden ja murtohälytys- ja rakennusten muiden turvalaitteistojen kunnossapito omat markkinansa vai kuuluuko se järjestelmämarkkinoille. Kunnossapito käsittää turvateknisten laitteiden huollon, korjauksen, vaihdon, modernisoinnin, toiminnan valvonnan ja vikojen poiston. Rakennusten turvalaitteistojen valmistaja huolehtii usein myös kunnossapidosta. Asiakkaat suosivat usein tätä vaihtoehtoa, koska laitteistojen luotettava ja virheetön toiminta ja vikojen mahdollisimman pikainen korjaaminen on turvallisuuden kannalta erittäin tärkeää. On olemassa kuitenkin useita (pienehköjä) yrityksiä, jotka tarjoavat huoltopalveluita. Ei ole kuitenkaan tarpeen päättää, muodostaako rakennusten turvalaitteistojen kunnossapito omat markkinansa, koska kilpailuongelmia ei synny, vaikka kysessä olisivat erilliset markkinat.

3. **Energiamittarit, keskitetty kaukoohjaustekniikka, energianhallintajärjestelmät, verkonohjaustekniikka (energialaitosten säätötekniset laitteet)**

23) Energialaitoksille tarkoitetut säätötekniset laitteet käsittävät kojeet, järjestelmät ja laitteet, joita käytetään toisaalta sähkö- ja muiden ener-

giaverkkojen valvontaan ja ohjaamiseen (verkon ohjausjärjestelmät), toisaalta energiankulutuksen seurantaan ja hallintaan. Jälkimmäisen tuoteryhmän säätötekniset laitteet kuuluvat kaikki mittaustekniikan alalle, mutta ne voidaan jakaa alaryhmiin erilaisten käyttötarkoitustensa mukaan.

24) Energiamittareilla tarkoitetaan mekaanisia ja elektronisia mittareita ja mittausjärjestelmiä, jotka lukevat sähkön, kaasun ja lämmön kulutettua määrää. Kuten osapuolet esittivät, sähkö-, lämmönkulutus- ja kaasumittarit muodostavat jokainen omat asian kannalta merkitykselliset markkinat, koska käytetty tekniikka ja asiakkaat poikkeavat toisistaan. Energiamittareiden alalla asiakkaita ovat energian tuottajat, toisin sanoen sähkö-, kaasu- ja kaukolämpölaitokset.

a) *Kaasumittarit*

25) Keskittymä ei vaikuta kaasumittareiden markkinoihin, koska ainoastaan Siemensillä on 22 prosentin markkinaosuus Yhdistyneessä kuningaskunnassa eikä Elektrowatt valmista kaasumittareita.

b) *Sähkömittarit*

26) Sähkömittareiden markkinat käsittävät mekaaniset (Ferraris-periaatteella toimivat), sähkömekaaniset (niin kutsutut hybridimittarit) ja elektroniset mittarit. Käytön mukaan voidaan erotella tariffiasiakkaat (kotitaloudet ja pienkuluttajat), teollisuusasiakkaat ja ”huipputekniikan” alan asiakkaat. Huipputekniikan ala käsittää käyttötarkoitukset, joilla on erityiset, hyvin korkeat tekniset vaatimukset (esimerkiksi mittarit, joilla mitataan sähkönsiirtoa eri sähköntuottajien välisessä suurjänniteverkossa). Ranskaa, Alankomaita ja Yhdistynyttä kuningaskuntaa lukuun ottamatta Länsi- ja Keski-Euroopassa kotitalousasiakkailla ja pienkuluttajilla, jotka käyttävät vain pienjännitevirtaa ja voivat valita korkeintaan kahdesta eri tariffista, on pääasiassa mekaanisia mittareita. Skandinaviassa sen sijaan myös kotitalouksissa käytetään pääasiassa elektronisia mittareita. Teolliset loppukäyttäjät käyttävät koko Euroopan talousalueella ennen kaikkea elektronisia mittareita. Huipputekniikan alalla käytetään ainoastaan elektronisia mittareita.

27) Elektronisella mitta- ja laskinkoneistolla varustetut mittarit kilpailevat hinnaltaan ja toiminnaltaan perinteisten Ferraris-periaatteella rakennettujen laitteiden kanssa. Elektronisten mittareiden monipuolisempien toimintojen vuoksi niitä voidaan käyttää useammissa tarkoituksissa kuin mekaanisia tai sähkömekaanisia mittareita. Niinpä suurin osa asiakkaista, joilta asiaa tiedusteltiin, piti elektronisten mittareiden mahdollistamaa tariffien yksinkertaisempaa teknistä soveltamista, esimerkiksi monimutkaisten asiakaskohtaisten tariffien käyttöönottoa, huomattavana etuna. Elektronisten mittareiden mittausherkkyys on suurempi kuin mekaanisien mittareiden. Lisäksi jännitteen, taajuuden tai lämpötilan vaihtelu vaikuttaa niiden toimintakykyyn vähemmän. Muita elektronisten mittareiden etuja mekaanisiin verrattuna: asennusasennolla ei ole merkitystä, ne ovat pienempiä (tilaa säästäviä laitteita), niihin voidaan sisällyttää useita toimintoja (esimerkiksi yhdistelmämittarit, joissa kauko-ohjaus tai aikakytkentäkello) ja kustannuksia säästävät mittarinlukutekniikat (kaukoluenta). Huonoina puolina voidaan mainita useimmin tarvittava kalibrointi, useammin esiintyvät toimintahäiriöt ja Ferraris-periaatteella rakennettuihin mekaanisiin vaihtovirta- tai 3-vaihevirtamittareihin verrattuna toistaiseksi kalliimpi hinta.

28) Markkinoita ei ole syytä määritellä suppeammiksi, vaikka otettaisiin huomioon mekaanisten ja elektronisten mittareiden erot. Vaikka ainakin Keski-Euroopassa kotitalouksissa käytetään pääasiassa Ferraris-mittareita, yleisesti odotettu tariffien eriyttäminen kiihdyttää jo kaksi vuosikymmentä valmistettujen elektronisten mittareiden leviämistä. Elektronisten mittareiden hinta, joka on toistaiseksi korkeampi kuin Ferraris-periaatteella rakennettujen mekaanisten vaihtovirta- tai 3-vaihevirtamittareiden hinta, ei periaatteessa estä niiden käytön yleistymistä myös kotitalouksissa. Ne voivat osoittautua jopa halvemmiksi, jos otetaan huomioon alhaisimmista asennus- ja hoitokustannuksista johtuvat alhaisemmat kokonaiskustannukset. Elektronisten mittareiden käytön lisääntymiseen mekaanisten kustannuksella viittaa sekin, että elektronisten mittareiden hinta on laskenut viiden viime vuoden aikana, mikä johtuu jatkuvista teknisistä parannuksista ja uusien toimijoiden kilpailusta. Asiakkaat odottavat, että tämä kehitys jatkuu. Tämän vuoksi komission lähtökohta on sähkömittareiden yhtenäiset markkinat, jotka käsittävät kaikki mittarityypit perinteisistä Ferraris-mittareista elektronisiin.

c) *Lämmönkulutusmittarit*

29) Lämmönkulutusmittarit ovat laitteita, jotka mittaavat asuntojen, oma-, kerros- ja rivitalojen sekä teollisuusrakennusten ja julkisten rakennusten kuluttamaa lämpöenergiaa ja näyttävät kulutetun määrän. Lämmönkulutusmittareita valmistetaan mekaanisina (siipipyörämekanismi) ja ultraääneen perustuvina elektronisina laitteina. Mekaanisia mittareita korvataan kaikilla aloilla lisääntyvästi elektronisilla mittareilla. Tämän vuoksi komission lähtökohta on lämmönkulutusmittareiden yhtenäiset markkinat, jotka käsittävät mekaaniset ja elektroniset mittarit.

d) *Energianhallintajärjestelmät*

30) Energianhallintajärjestelmät ovat laitteistoja, joilla mitataan, ohjataan ja valvotaan sähkönergian kulutusta. Energianhallintajärjestelmien asiakkaita ovat pääasiassa energialaitokset ja suuret teollisuusyritykset, jotka käyttävät energianhallintajärjestelmiä kulutuksen optimointiin. Energianhallintajärjestelmillä pyritään esimerkiksi hyödyntämään minimitariffien aikaa sekä välttämään tai tasaamaan kulutushuippuja.

e) *Kauko-ohjatut lähettimet ja vastaanottimet*

31) Kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien avulla monitariffimittareita ja kuluttavia laitteita voidaan ohjata ja kytkeä keskitetysti. Kauko-ohjattu lähetin sijoitetaan energiaa tuottavaan laitokseen ja vastaanotin monitariffimittarin tai kuluttavien laitteiden sijaintipaikkaan. Kauko-ohjatut lähettimet yhdistetään yhä useammin sähkönkuluttajien mittauslaitteisiin. Kauko-ohjattuja lähettimiä ja vastaanottimia ostavat pääasiassa energialaitokset.

f) *Verkonohjaustekniikka*

32) Verkonohjaustekniikalla tarkoitetaan julkisten ja teollisten sähkö-, kaasu-, vesi- ja kaukolämpöverkkojen ohjausjärjestelmien kehittämistä, suunnittelua, toimittamista/asennusta sekä kunnossapitoa. Tällaiset järjestelmät koostuvat tietokoneohjatusta keskusohjaamosta (verkonohjauskeskus) ja laitteista, joilla maantieteellisesti toisistaan erillään olevia verkon osia, esimerkiksi muuntamoita, kytkentälaitteita ja voimalaitoksia voidaan ohjata kauko-ohjauksella (kauko-ohjaus- tai asemanohjaustekniikka). Verkonohjaustekniikkaan eivät kuulu laitteet, joita ohjaillaan verkonohjaustekniikalla; näitä laitteita ovat sähköalalla esimerkiksi kytkentälaitteet, ylikuormitussuojalaitteet ja muuntajat. Verkonohjaustekniikan kysyjät ovat pääasiassa energiayhtiöitä.

33) Verkonohjausjärjestelmät on laadittava asiakkaiden vaatimusten mukaisesti, ja asiakkaiden verkot ovat tavallisesti kehittyneet ajan myötä ja poikkeavat toisistaan myös erilaisen liiketoiminnan vuoksi. Kuitenkaan ei ole asianmukaista rajata erillisiä merkityksellisiä tuotemarkkinoita ohjailtavan verkon tyypin mukaan, koska verkonohjauslaitteiden ohjaustekniikassa ei ole perustavanlaatuisia eroja. Tarjoaja ottaa suunnittelussa, asennuksessa ja huollossa huomioon laitteiden monimutkaisuuden ja koon. Komission tutkimusten mukaan ei verkonohjaustekniikan alalla ole pieniä yrityksiä, jotka ainoastaan huoltavat verkonohjaustekniikan laitteita. Sen vuoksi komissio katsoo julkisten ja teollisten sähkö-, kaasu-, vesi- ja kaukolämpöverkkojen verkonohjaustekniikan muodostavan yhdet kokonaismarkkinat, jotka käsittävät laitteiden suunnittelun, asennuksen ja huollon.

4. Yleisöpuhelimet

34) Yleisöpuhelimet ovat yleisessä käytössä olevia televiestintälaitteita, joiden avulla asiakkaille tarjotaan telepalveluita korvausta vastaan. Yleisöpuhelimet voidaan ensinnäkin erotella maksutavan mukaan. On olemassa kolikkopuhelimia, etukäteen maksetuilla puhelinkorteilla toimivia puhelimia ja luottokorttipuhelimia. Tämän lisäksi on yhdistelmäpuhelimia, esimerkiksi kolikko-/korttiyhdistelmäpuhelimia tai puhelimia, jossa voidaan käyttää erilaisia kortteja. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että markkinat voitaisiin jaotella erilaisten maksutapojen perusteella. Kaikki valmistajat tarjoavat tärkeimpiä maksutapoja (kortti-, puhelinkortti- tai luottokorttipuhelimia). Myös asiakkaat kysyvät yleensä puhelimia, jotka kattavat useamman tai kaikki maksutavat. Eri maksutavat kattavien puhelinten kilpailuolosuhteet eivät siten eroa toisistaan. Lisäksi on odotettavissa, että jatkossakin kysytään erilaiset maksutavat mahdollistavia puhelimia (esimerkiksi puhelinkorttipuhelimet ja luottokorttipuhelimet kiinnostavat osittain eri loppukäyttäjiä; kolikkopuhelimetkaan eivät katoa kokonaan).

35) Erottelu on kuitenkin tehtävä ”julkisten” yleisöpuhelinten ja ”yksityisten” yleisöpuhelinten välillä. ”Julkiset” yleisöpuhelimet ovat toistaiseksi tai vielä hiljattain valtiollisten teleyhtiöiden tai vapauttamisen yhteydessä sallittujen julkisen televerkon yksityisten operaattoreiden puhelinlaitteita, jotka sijoitetaan pääasiassa julkisiin valvomattomiin ulkotiloihin (outdoor) ja joita yleensä voidaan käyttää kellon ympäri. ”Yksityiset” yleisöpuhelimet ovat sekä teleyhtiöiden että yksityisten yritysten operoimia päätelaitteita, joiden tariffit ovat vapaasti päätettävissä ja ”julkisiin” yleisöpuhelimiin verrattuna yleensä korkeammat, ja jotka sijoitetaan useimmiten yksityisiin sisätiloihin ja joita usein voidaan käyttää vain tiettyinä kellonaikoina. Myös telealan täydellisen vapauttamisen jälkeen on huolehdittava ”julkisista” yleisöpuhelimista koostuvan puhelinverkon säilyttämisestä. ”Yksityisten” yleisöpuhelinten tarkoitus on nimittäin tuottaa voittoa eivätkä ne sen vuoksi sovellu varmistamaan kattavan peruspuhelinpalvelun tarjoamista väestölle.

36) Toinen huomattava ero ”julkisten” ja ”yksityisten” yleisöpuhelinten välillä on ”julkisten” yleisöpuhelinten edellyttämät ylimääräiset turvajärjestelyt. Tämän vuoksi ”julkisten” yleisöpuhelinten on oltava huomattavasti lujarakenteisempia kuin niiden yleisöpuhelinten, jotka sijaitsevat sisätiloissa esimerkiksi ravintoloissa, lentokentillä ja virastoissa, joissa ilkivallan mahdollisuus on pienempi. Tämän vuoksi valvomattomien ”julkisten” yleisöpuhelinten valmistuskustannukset ovat huomattavasti eli jopa kaksi-kolme kertaa korkeammat kuin ”yksityisten” yleisöpuhelinten valmistuskustannukset. Komission lähtökohtana on siten ”julkisten” ja ”yksityisten” yleisöpuhelinten erilliset tuotemarkkinat.

a) *”Julkiset” yleisöpuhelimet*

37) ”Julkiset” yleisöpuhelimet sijaitsevat julkisissa tiloissa, pääasiassa kaduilla ja julkisilla paikoilla. Vaikka teleyhtiöt olisivat jo yksityistettyjä, niiden on lakimääräisten sääntöjen perusteella huolehdittava, että julkisissa tiloissa on perusmäärä yleisöpuhelimia. Tarvittavien turvajärjestelyiden vuoksi valvomattomien ”julkisten” yleisöpuhelinten valmistuskustannukset ovat lisäksi selvästi korkeammat kuin ”yksityisten” yleisöpuhelinten. Korkeiden kustannusten ja kysynnän laskun (muun muassa matkapuhelinten yleistymisen) vuoksi ”julkisten” yleisöpuhelinten pitäminen on usein kannattamatonta. Tällä alalla valmistajilla on vastassaan muutamia suuria asiakkaita, jotka eivät tee (voi tehdä) päätöksiään pelkästään markkinataloudellisin perustein. ”Julkisten” yleisöpuhelinten markkinoilla määräävät pääasiassa nämä asiakkaat, ja niiden hankintapolitiikka ja ostopäätökset vaikuttavat ratkaisevalla tavalla markkinaosuuksien jakautumiseen.

b) *”Yksityiset” yleisöpuhelimet*

38) ”Yksityisten” yleisöpuhelimien markkinoiden rakenne on täysin erilainen kuin ”julkisten” yleisöpuhelimien. ”Yksityiset” yleisöpuhelimet ovat eri yritysten yksityisomistuksessa. ”Yksityisiä” yleisöpuhelimia on esimerkiksi ravintoloilla, majataloilla ja hotelleilla. Ajateltavissa ovat myös esimerkiksi huoltoasemien yksityiset yleisöpuhelinverkot. Yritykset voivat vapaasti päättää, tarjoavatko ne ”yksityisiä” yleisöpuhelimia ja tekevät näin ainoastaan, jos saavat siitä välittömästi tai välillisesti voittoa.

B MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

1. Rakennusten valvontatekniikka

a) *Rakennusten valvontajärjestelmät*

39) Osallistuvien yrityisten mukaan rakennusten valvontajärjestelmien markkinat käsittävät koko ETA:n. Tätä perustellaan markkinoille pääsyä rajoittavien esteiden mataluudella ja periaatteessa samanlaisilla tuotteilla ja palveluilla koko ETA:ssa. Erot ovat pääasiassa tilauskohtaisia, ei maakohtaisia. Tämän lisäksi erilaiset ilmastoolosuhteet voivat aiheuttaa eroja. Oikeudelliset ja hallinnolliset määräykset eivät sen sijaan ole eri jäsenvaltioissa niin erilaisia, että ne vaikuttaisivat rajat ylittävään tavaraliikenteeseen. Sitäpaitsi alalla tulevat piakkoin voimaan Euroopan standardointikomitean (CEN) yleiseurooppalaiset standardit.

40) Elektrowattin ja Landis & Gyrin keskittymästä tekemässä päätöksessä ([5]) komissio mainitsi lisäksi joitain perusteita, jotka puhuivat kansal-

([5]) Katso alaviite 4.

listen markkinoiden puolesta, tekemättä kuitenkaan lopullista päätöstä maantieteellisten markkinoiden rajaamisesta. Komission uusimmat tutkimukset ovat pääasiassa vahvistaneet osapuolten käsitystä. Jäsenvaltioiden väliset sääntelyerot käyvät yhä pienemmiksi otettaessa käyttöön Euroopan standardointikomitean standardit, jotka koskevat myös tuote-esitteitä ja käyttöohjeita. Maailmanlaajuiset valmistajat toteavat tämän osalta, että standardoinnin edistyminen johtaa erilaisiin tuotteisiin Yhdysvalloissa ja ETA:ssa.

41) Toisaalta paikallisesta edustuksesta tai asiakasläheisyydestä on edelleenkin hyötyä erityisesti kunnossapidon alalla. Tämä vuoksi kansainväliset toimittajat ovat yhdistäneet keskitetyn valmistuksen ja kansalliset myyntiorganisaatiot. Markkinaosuuksien erilainen jakaantuminen eri jäsenvaltioissa johtuu siten kansallisesti vakiintuneiden tarjoajien ajan myötä muodostuneesta edustuksesta kyseisillä markkinoilla. Tämä ei kuitenkaan ole vastoin oletusta ETA:n laajuisista markkinoista. Rakennusten monimutkaisten valvontajärjestelmien kehityksellä ja asennuksella on kysyntää kaikkialla ETA:ssa. Huomattavia teknisiä tai oikeudellisia esteitä ei ole. Kuten edellä mainitussa päätöksessä jo oletettiin, mahdolliset hintaerot eivät ole erityisen merkittäviä, koska palvelut (laitteistojen asennus, kunnossapito) tapahtuu paikan päällä, joten erilaiset kansalliset palkkakustannukset vaikuttavat voimakkaasti hintoihin. Maantieteelliset erityispiirteet, kuten esimerkiksi ilmasto-olot etelä-eurooppalaisissa jäsenvaltioissa, eivät oikeuta rajaamaan markkinointa ahtaammin. Suurten tarjoajien rakennusten valvontajärjestelmät valmistetaan eri vaatimusten mukaisesti. Kuten hankekohtaisesti aina selvästi erilaiset käyttötekniset vaatimukset, myös ilmastolliset vaatimuksetkin koskevat kokonaisjärjestelmien lopullista muotoutumista, eivät niiden perustoimintoja. Tämän vuoksi komissio pitää rakennusten valvontajärjestelmien markkinoita vähintään ETA:n laajuisina.

b) *Rakennusten valvontajärjestelmien kunnossapito*

42) Kuten edellä mainitaan, toimittajan paikallaolosta on kunnossapidon kannalta hyötyä, koska häiriötapauksissa asiakkaat odottavat toimintaa viimeistään puolessa päivässä eivätkä yleensä tyydy puhelinneuvontaan. Tämän vuoksi rakennusten valvontajärjestelmien kunnossapidosta huolehtivat yleensä kansallisesti toimivat, usein pienehköt yritykset, jotka eivät ole yhdistynet kansainvälisiin järjestelmätoimittajiin. Tämän vuoksi komissio pitää kunnossapitomarkkinoita kansallisina.

2. **Rakennusten turvatekniikka**

43) Osapuolet mainitsevat rakennusten turvatekniikan maantieteellisesti merkityksellisiksi markkinoiksi koko ETA:n. Ne perustelevat tätä sillä, että tarjotut ja kysytyt rakennusten turvatekniset tuotteet ovat periaatteessa samanlaisia eivätkä erot ole maa- vaan tilauskohtaisia. Yksittäistapauksissa laitteistot on kuitenkin laadittava eri tavalla johtuen erilaisista säännöistä eri valtioissa. Toisaalta tällä alalla on jo olemassa eurooppalainen standardi ja toinen on tulossa lähiaikoina, mikä lisää alan yhdenmukaistamista.

44) Komission tutkimukset ovat vahvistaneet, että suuntaus myös tällä alalla on kohti eurooppalaistumista. Tästä huolimatta on vielä voimakkaita viitteitä kansallisten markkinoiden olemassaolosta. Useilla Euroopan valtioilla on ennen kaikkea omat lupa- ja tunnustamisjärjestelmänsä turvatekniikan alalla, mikä johtaa siihen, että jokaisessa maassa on läpikäytävä oma tarkastus- ja tunnustamismenettely.

a) *Palohälytyslaitteet*

45) Palohälytyslaitteille on olemassa eurooppalainen standardi (EN 54), jota voidaan kuitenkin pitää ”pienimpänä yhteisenä nimittäjänä” eikä se yleensä riitä yksinään varmistamaan toimittajan hyväksymistä jäsenvaltioissa. Erityisesti Saksassa, Ranskassa ja Belgiassa on lisäksi ylimääräisiä paikallisia vaatimuksia. Saksassa esimerkiksi lupa tai tunnustaminen edellyttää VDS:n (Verband der Sachverseher) hyväksyntää. Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Itävallassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Pohjoismaissa on paikallisia asennusstandardeja. Palohälytyslaitteet on yhdistettävä paikalliseen palosuojeluinfrastruktuuriin; Irlannissa ja Kreikassa paikalliset paloviranomaiset on otettava mukaan jo suunnitteluvaiheessa. Tämän vuoksi komissio lähtee siitä, että palohälytyslaitteiden markkinat ovat vielä kansalliset.

b) *Murtohälytysjärjestelmät ja muut turvalaitteistot*

46) Murtohälytysjärjestelmät ja muut turvalaitteistot on varustettava Euroopan laajuisesti CE-merkillä. Sen jälkeen laitteita voidaan myydä Euroopan laajuisesti. Sen sijaan laitteiden käyttöä säädellään yksittäisissä jäsenvaltioissa yleensä lisävaatimuksin. Belgiassa, Saksassa, Espanjassa, Ranskassa, Irlannissa Alankomaissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa on käytössä joko viranomaisten tai vakuutusyhdistysten antamat kansalliset luvat. Siirtolaitteille edellytetään Belgiassa, Ranskassa, Irlannissa ja Kreikassa ja lisäksi kansallisen teleyhtiön antama lupa. Murtohälytysjärjestelmät on yhdistettävä kansalliseen poliisin infrastruktuuriin. Tämän vuoksi komissio on tullut siihen tulokseen, että myös murtohälytysjärjestelmien ja muiden turvalaitteistojen markkinat ovat vielä kansalliset.

c) *Palo- ja murtohälytysjärjestelmien sekä muiden turvalaitteistojen kunnossapito*

47) Kuten rakennusten turvateknisten järjestelmien laitteistomarkkinat myös mahdolliset kunnossapitomarkkinat ovat kansalliset. Kunnossapidon markkinoilla maantieteellinen läheisyys asiakkaaseen on vielä tärkeämpää kuin laitteistojen markkinoilla. Tämä on tärkeää erityisesti vikojen nopeaksi korjaamiseksi.

3. **Energiamittarit, keskitetty kaukoohjaustekniikka, energianhallintajärjestelmät, verkonohjaustekniikka (energialaitosten säätötekniset laitteet)**

a) *Sähkömittarit*

48) Osapuolet pitävät ETA:a sähkömittareiden merkityksellisinä maantieteellisinä markkinoina ja perustelevat asiaa seuraavasti: Kun vielä noin kymmenen vuotta sitten sähkömittareiden markkinat olivat jakaantuneet kansallisesti, valmistus oli kansallista ja Landis & Gyrin kaltainen yritys saattoi toimia Euroopan laajuisesti vain ylläpitämällä omaa tuotantolaitosta kymmenessä Euroopan valtiossa, olosuhteet ovat sen jälkeen muuttuneet perusteellisesti. Asiakkaat eivät enää pane painoa valmistajan kansalliselle läsnäololle, vaan vaativat laatua, palvelua, lyhyttä toimitusaikaa, hyvää toimivuutta ja parempaa kannattavuutta, toisin sanoen kaiken kaikkiaan parempaa hinta-laatusuhdetta. Tämä johtaa markkinahintojen lähentymiseen Euroopassa ja toimittajien valmistuksen keskittymiseen. Ainakin elektronisten mittareiden osalta markkinoille pääsyn kustannukset ovat laskeneet merkittävästi. Kansalliset lupa- tai standardointimääräykset eivät muodosta merkittävää estettä markkinoille pääsylle, koska ne eivät vaikuta energiamittareiden kehitys- ja valmistusperusteisiin.

49) Komission tutkimukset ovat osoittaneet, että sähkömittareiden alalla vallitsee jo voimakas suuntautuminen eurooppalaistumiseen. Osapuolten lisäksi on joukko muita tarjoajia, jotka toimivat Euroopan laajuisesti tai ainakin useissa jäsenvaltioissa. Slovenialaisen yrityksen Iskra Emecon onnistunut tulo markkinoille osoittaa myös, että sähkömittareiden markkinat ovat yhä kansainvälisemmät. Lisäksi asiakkaat ovat ainakin suurissa hankinnoissaan velvoitettuja noudattamaan monialaisen direktiivin Euroopan laajuisia säännöksiä.

50) Vaikka ainakin suurimmat sähkölaitokset järjestävät sähkömittareistaan Euroopan laajuisen tarjouskilpailun, sopimukset tehdään edelleen kansallisella tasolla. Tämän vuoksi lähes kaikilla tarjoajilla onkyseisessä jäsenvaltiossa toimipiste tai vähintään paikallinen myyntiedustaja tai ne myyvät tuotteitaan käyttämällä sellaisen valmistajan myyntiorganisaatiota, joka toimii kyseisessä jäsenvaltioissa. Asiakkaat, joilta asiaa tiedusteltiin, pitivät tällaisen kansallisen edustuston olemassaoloa tietyn toimittajan valitsemisen kannalta välttämättömänä tai vähintäänkin erittäin edullisena yhteistyölle, erityisesti varaosien oikea-aikaisen toimittamisen kannalta.

51) Sähkömittareille on erilaisia teknisiä standardeja. On olemassa sähkömittareiden eurooppalaisia standardeja, kuten esimerkiksi EN 60521 tarkkuusluokan 0,5, 1 ja 2 mekaanisille vaihtosähkö- ja pätöenergiamittareille, EN 61036 elektronisille vaihtosähkö- ja pätöenergiamittareille (tarkkuusluokka 1 ja 2), EN 60687 elektronisille vaihtosähkö- ja pätöenergiamittareille (tarkkuusluokka 0,2 ja 0,5) sekä EN 601268 elektronisille vaihtosähkö- ja loisenergiamittareille (tarkkuusluokka 2 ja 3). Näitä on useassa jäsenvaltiossa (esimerkiksi Saksassa, Itävallassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa) täydennetty kansallisilla lisämääräyksillä (esimerkiksi DIN

EN -määräykset). Lisäksi on olemassa mittareita koskevia kansallisia määräyksiä, esimerkiksi mittausarvojen esittämisessä ja välittämisessä käytettävien osoitetietojen muodostamista koskevat määräykset.

52) Tämän lisäksi sähkömittareiden markkinoille saattaminen edellyttää niiden hyväksyttämistä useimmissa jäsenvaltioissa, lukuun ottamatta Tanskaa, Luxemburgia ja Suomea. Tanskassa tulee todennäköisesti elokuussa 1998 voimaan määräykset sähkömittareiden hyväksymisestä. Hyväksymisedellytykset perustuvat kansallisiin määräyksiin. Osa niistä on yksityiskohtaisia, tyyppikohtaisia hyväksyntää koskevia määräyksiä (esimerkiksi Saksa, Alankomaat ja Itävalta). Sähkömittareiden kalibrointia ja toleransseja koskevat määräykset, joilla varmistetaan kulutuksen mittaaminen tarkasti ja siten suojellaan loppukäyttäjää, ovat kansallisen sääntelyn alaisia. Tämän mukaisesti sähkömittareiden kalibrointivälit ja toleranssit vaihtelevat jäsenvaltiosta toiseen.

53) Kansallisen toimipisteen välttämättömyys sekä tekniset erityisvaatimukset, kalibrointia ja toleransseja koskevat erityiset lakisääteiset määräykset ja kansalliset hyväksyntämenettelyt viittaavat siihen, että markkinat olisi määriteltävä kapeasti kansallisiksi. Ei ole kuitenkaan tarpeen ottaa kantaa siihen, voidaanko mittarimarkkinoita pitää enää kansallisina, koska kysyntä katetaan Euroopan laajuisin tarjouskilpailuin. Keskittymähanke ei nimittäin johda määräävän aseman muodostumiseen tai vahvistumiseen ETA:ssa eikä yksittäisten jäsenvaltioiden tasolla.

b) *Lämmönkulutusmittarit*

54) Lämmönkulutusmittarien oikeudelliset ja todelliset puitevaatimukset vastaavat sähkömittareilla olevia. On olemassa kansallisia teknisiä erityisvaatimuksia, kalibrointia ja toleransseja koskevia erityisiä lakisääteisiä määräyksiä ja kansallisia hyväksyntämenettelyitä. Tämän vuoksi komissio katsoo, että myös kalorimetrien markkinat ovat vielä kansalliset. Toisaalta asiakkaiden on järjestettävä suurista hankinnoistaan monialaisen direktiivin mukaisesti Euroopan laajuiset tarjouskilpailut. Tämän lisäksi osapuolten lisäksi on joukko muita toimittajia, joilla on toimintaa useissa jäsenvaltioissa. Ei ole kuitenkaan tarpeen ottaa kantaa siihen, ovatko lämmönkulutusmittareiden markkinat enää vain kansalliset vai onko jo olemassa ETA:n laajuiset markkinat. Keskittymähanke ei nimittäin johda määräävän aseman muodostumiseen tai vahvistumiseen ETA:ssa eikä yksittäisten jäsenvaltioiden tasolla.

c) *Kauko-ohjatut lähettimet ja vastaanottimet*

55) Kauko-ohjatut lähettimet ja vastaanottimet toimitetaan pääasiassa jäsenvaltioihin. Komission tutkimukset ovat osoittaneet, että kauko-ohjattuja lähettimiä ja vastaanottimia koskevat määräykset ovat pääasiassa samanlaiset Euroopan laajuisesti. Maakohtaisista teknisistä vaatimuksista tai kansallisista hyväksyntämenettelyistä johtuvia markkinoillepääsyn esteitä ei ole. Tämän vuoksi komissio pitää kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien markkinoita vähintään ETA:n laajuisina.

d) *Energianhallintajärjestelmät*

56) Komission tutkimukset ovat osoittaneet, että prosentuaalisesti suuri osuus energianhallintajärjestelmille asetetuista vaatimuksista on Euroopan laajuisesti samoja. Toisistaan poikkeavat vaatimukset ovat yleensä yrityskohtaisia eivätkä maakohtaisia. Maakohtaisista teknisistä vaatimuksista johtuvia markkinoillepääsyn esteitä ei ole. Tämän vuoksi komissio pitää energianhallintajärjestelmien markkinoita vähintään ETA:n laajuisina.

e) *Verkonohjaustekniikka*

57) Osapuolet pitävät ETA:a verkonohjaustekniikan kannalta merkityksellisinä maantieteellisinä markkinoina ja perustelevat asiaa seuraavasti: ETA:n sisäkauppaa ei estetä tuontirajoituksin ja alhaiset kuljetuskustannukset mahdollistavat taloudellisesti kannattavat toimitukset keskitetyistä tuotantolaitoksista. Tämä ilmenee suurten tarjoajien organisaatioista ja myyntipolitiikasta. Lisäksi verkonohjaustekniikalle on tunnusomaista teollisuuden yhteinen standardi, joka muodostuu maailmanlaajuisesti käytetystä ATK- ja tietokonetekniikasta. Vielä jäljellä olevat kansalliset hyväksymisedellytykset tai standardit eivät koske verkon ohjausjärjestelmien kehittämis- tai rakentamisperusteita, ja kaikki toimittajat kykenevät täyttämään kansalliset erityisvaatimukset. Energiamarkkinoiden sääntelyn purku

ja vapauttaminen aiheuttavat lisäksi verkonohjausjärjestelmien asiakkaille ylimääräistä hintapainetta, joka syrjäyttää kansalliset hankintamieltymykset. Komission on lisäksi jo asiassa N:o IV/M.706, GEC Ahlsthom NV/AEG 3 päivänä syyskuuta 1996 tekemässään päätöksessä [6] tunnustanut sääntelyn purkamisesta seuraavan vastaavanlaisen vaikutuksen sähkövoimaloiden verkkokomponenttien markkinoilla.

58) Komission tutkimukset ovat vahvistaneet osapuolten kannan. Verkonohjaustekniikan tekniset standardit ovat pitkälle samanlaiset. Jos maakohtaisia vaatimuksia vielä esiintyy, niillä ei ole ratkaisevaa merkitystä. Energialaitosten hankintapolitiikka perustuu Euroopan laajuisiin tarjouskilpailuihin, jotka käsittävät kokonaisten verkonohjausjärjestelmien tai niiden osien suunnittelun, toteutuksen, asennuksen ja käyttöönoton. Tuotteiden ja palveluiden hinta, toimintalaajuus ja laatu ovat ratkaisevat perusteet ostopäätöksessä. Erityisesti olemassa olevia järjestelmiä laajannettaessa tai korvattaessa yrityskohtaiset vaatimukset voivat johtaa sitoutumiseen tiettyyn toimittajaan. Tämä voi selittää erilaiset markkinaosuudet yksittäisissä jäsenvaltioissa. Kuitenkin sekä asiakkaat että toimittajat, joilta asiaa tiedusteltiin, yhtyvät osapuolten näkemykseen. Tämän vuoksi komissio pitää verkonohjaustekniikan markkinoita vähintään ETA:n laajuisina.

4. Yleisöpuhelimet

59) Ilmoituksen tehneet osapuolet pitävät yleisöpuhelinten maantieteellisiä markkinoita vähintään ETA:n laajuisina. Ne perustelevat tätä pääosin yleisöpuhelinten maailmanlaajuisesti samanlaisella tekniikalla. Toisistaan poikkeavat kansalliset pääsyvaatimukset tai standardit eivät muodosta estettä markkinoillepääsylle, koska ne eivät koske yleisöpuhelinten kehittämisen, valmistamisen tai tekniikan perusperiaatteita. Yleisöpuhelinten johtavat tarjoajat voisivat valmistaa laitteita, jotka täyttäisivät kansalliset hyväksymisedellytykset ja asiakkaiden vaatimukset. Erilaiset markkinaosuudet eri Euroopan valtioissa voidaan selittää pääosin valtiollisten telemonopolien perinteisellä ostokäyttäytymisellä. Telemarkkinoiden vapauttamisen lisääntyessä tämä menettää kuitenkin merkitystään, koska kasvava kilpailupaine johtaa televiestinnän tarjoajien kustannustietoisempaan ostokäyttäytymiseen.

[6] EYVL C 308, 17.10.1996, s. 4.

a) *”Julkiset” yleisöpuhelimet*

60) ”Julkisten” yleisöpuhelinten markkinat olivat aiemmin kansalliset. Valtiolliset puhelinlaitokset operoivat ”julkisia” yleisöpuhelimia. Kansallisten tuote-erittelyiden vuoksi ”julkisten” yleisöpuhelinten tarjoajien oli aiemmin hankala tehdä tarjouksia muihin jäsenvaltioihin. Tilaukset annettiin aina muutamalle kotimaiselle toimittajalle, minkä vuoksi kotimaisilla yrityksillä oli kotimaissaan tavallisesti suuret markkinaosuudet. Ulkomaiset tarjoajat pystyivät toimittamaan muille kuin kotimaisille markkinoille vain kyseisiin maihin perustettujen tytäryhtiöiden kautta. Tällainen hankintapolitiikka johti vielä nykyäänkin vallitseviin eroihin yleisöpuhelinverkkojen erittelyissä ja teknisissä standardeissa.

61) ”Julkisten” yleisöpuhelinten ala on vielä vapauttamatta lähes kaikissa jäsenvaltioissa (poikkeuksia: Suomi, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta). Kaikissa maissa — myös alan jo vapauttaneissa — (nykyisillä tai entisillä) valtiollisilla teleyhtiöillä on runsaasti vaikutusvaltaa. Nämä teleyhtiöt operoivat kaikkia tai (vapautetuilla markkinoilla) selvästi suurinta osaa ”julkisista” yleisöpuhelimista, ja voivat tämän vuoksi vaatia yleisöpuhelinverkoiltaan erittelyitä ja teknisiä standardeja, jotka yleisöpuhelinten tarjoajien on täytettävä. Nämä erittelyt ja tekniset standardit, erityisesti ”turvallisuusfilosofia” ovat eri maissa niin erilaiset, että ainakin jokaiselle suurelle jäsenvaltiolle on kehitettävä oma yleisöpuhelinmallinsa.

62) Tässä yhteydessä ei tarviste vastata kysymykseen, ovatko ”julkisten” yleisöpuhelinten markkinat edelleen kansalliset. Siemensin ja Elektrowattin keskittymällä on kuitenkin huomattavia kilpailuvaikutuksia ”julkisten” yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa. Tämän vuoksi tarvitsee ainoastaan selvittää, onko Saksaa pidettävä omana maantieteellisesti merkityksellisenä markkina-alueenaan.

63) ”Julkisten” yleisöpuhelinten alan tärkeimmät rakenteelliset erityispiirteet Saksassa ovat seuraavat:

— Deutsche Telekom hankkii edelleen ”julkiset” yleisöpuhelimet ainoastaan Saksassa toimivilta yrityksiltä;

— ei ole todennäköistä, että tämä käytäntö muuttuisi lähitulevaisuudessa, koska Deutsche Telekom on jo antanut nykyisen korttipuhelinjärjestelmän korvaavan uuden korttipuhelinsukupolven kehittämisen ja valmistuksen kahdelle kotimaiselle toimittajalle, nimittäin Siemensille ja Landis & Gyrille;

— näistä tilauksista ei vuonna 1992 järjestetty Euroopan laajuista tarjouskilpailua, eikä "julkisten" yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa siten vielä ole aitoa eurooppalaista kilpailua, ja koska uuden korttipuhelinsukupolven kehittämistä ja valmistusta koskeva tilaus annettiin Siemensille ja Landis & Gyrille, "julkisten" yleisöpuhelinten hankkimisesta ei järjestetä lähitulevaisuudessakaan Euroopan laajuista tarjouskilpailua.

64) Ottaen huomioon "julkisten" yleisöpuhelinten rakenteelliset erityispiirteet Saksassa Saksan markkinoita on pidettävä erillisinä maantieteellisinä markkinoina tarkasteltaessa kysymystä siitä, voiko keskittymä johtaa kilpailua merkittävästi estävän määräävän aseman syntymiseen.

b) *"Yksityiset" yleisöpuhelimet*

65) Myös "yksityisten" yleisöpuhelinten markkinat ja kilpailuolosuhteet ovat hyvin erilaiset eri jäsenvaltioissa esimerkiksi yleisöpuhelintiheyden suhteen. Tosin ala on jo vapautettu kaikissa jäsenvaltioissa lukuun ottamatta Italiaa. Tosin tällä alalla (nykyisillä tai entisillä) valtiollisilla teleyhtiöillä on edelleen suuri osuus, mutta kilpailu yksityisten tarjoajien taholta kasvaa. Myös yksityiset yleisöpuhelinverkot tarvitsevat turvajärjestelyitä ja verkon yhdistävän ohjauskeskuksen sekä vastaavan ohjelmiston. Tällä alalla yksityinen toimittaja on kuitenkin vapaa valitsemaan standardinsa ja ohjelmistonsa. Tämän vuoksi ylikansallinen yksityinen toimittaja voi esimerkiksi käyttää eri maissa samaa järjestelmää. Tämän lisäksi on tosin järjestettävä yhteyspiste kansalliseen puhelinverkkoon. Tämän vuoksi komissio pitää "yksityisten" yleisöpuhelinten markkinoita vähintään ETA:n laajuisina.

C ARVIOINTI

1. **Rakennusten valvontatekniikka**

a) *Rakennusten valvontajärjestelmät*

66) Sekä Siemensillä että Elektrowattilla on toimintaa rakennusten valvontajärjestelmien markkinoilla. Osapuolten arvion mukaan markkinoiden volyymi ETA:ssa on noin 1,6 miljardia ecua. Keskittymä johtaa [30—40] prosentin (*) yhteiseen markkinaosuuteen (Elektrowatt Landis & Staefan kautta [25—35] prosenttia, Siemens [0—10] prosenttia).

67) Osapuolten lisäksi rakennusten valvontajärjestelmien suurimpia tarjoajia ovat Honeywell Inc., Yhdysvallat, jäljempänä 'Honeywell', ja Johnson Controls Inc., Yhdysvallat, jäljempänä 'Johnson'. Honeywelliä ja Johnsonisa pidetään markkinajohtajina maailmassa. ETA:ssa Honeywellillä on noin [10—20] prosentin ja Johnsonilla [5—15] prosentin markkinaosuus. Muita merkittäviä kilpailijoita ovat TA Control ja Danfoss, joiden liiketoiminnan pääpaino on Skandinavian maissa, joissa niiden markkinaosuudet ovat komission arvion mukaan enimmillään 20 prosenttia. Myös muualla ETA:ssa on aktiivisia kilpailijoita, joilla on usein selvä painopiste yhdessä tai muutamassa jäsenvaltiossa, joissa niillä on 5—15 prosentin markkinaosuudet. Tällaisia ovat Satchwell Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa ja Kieback & Peter Saksassa, Sauter [7] Saksassa ja Ranskassa sekä Priva Alankomaissa.

68) Rakennusten valvontajärjestelmien markkinat toimivat useiden muiden markkinoiden, esimerkiksi lämmitys-, tuuletus- ja ilmastointilaitteiden markkinoiden samoin kuin tietokone- ja ohjelmistotekniikan, sähköasennustekniikan, teollisen prosessinohjaustekniikan ja rakennusten turvatekniikan markkinoiden leikkauspisteessä. Näillä aloilla toimivat yritykset ovat mahdollisia kilpailijoita, ja monet niistä ovat jo tulleet rakennusten valvontajärjestelmien markkinoille.

69) Ottaen huomioon muut kilpailijat, joista osa on taloudellisesti vahvoja yrityksiä ja maailmanlaa-

(*) Luottamuksellisten tietojen paljastamisen estämiseksi on päätöksen tätä toisintoa toimituksellisesti muutettu.

([7]) Elektrowattilla on 36 prosenttia Sauterin osakkeista, mutta ei äänioikeutta. Päätöksen IV/M.692 — Elektrowatt/Landis & Gyr (ks. alaviite 4) johdanto-osan 35 kappaleessa todetaan, että Elektrowatt ei voi vaikuttaa Sauterin toimintaan.

juisia markkinajohtajia, sekä mahdolliset muut lähellä olevilta aloilta markkinoille tulevat, ei voida olettaa, että Siemens ja Elektrowatt saisivat keskittymän kautta määräävän aseman rakennusten valvontajärjestelmien markkinoilla.

b) *Kunnossapito*

70) Sama pätee rakennusten valvontajärjestelmien kunnossapitomarkkinoihin. Kunnossapidosta huolehtivat tosin usein järjestelmän toimittaneet tai asentaneet yritykset. Tämän lisäksi on kuitenkin erityisesti pieniä, paikallisia yrityksiä, jotka ovat erikoistuneet kunnossapitoon. Osapuolista vain Elektrowatt / Landis & Staefalla on mainittavaa toimintaa kunnossapidon alalla (markkinaosuus ETA:ssa [10—20] prosenttia). Siemens tosin toimii Saksassa ja Belgiassa/Luxemburgissa kunnossapidon alalla [0—10] prosentin markkinaosuuksilla.

2. **Rakennusten turvatekniikka**

a) *Palohälytyslaitteet*

71) Ilmoituksen tehneiden osapuolten mukaan palohälytyslaitteiden markkinoiden volyymi Euroopan yhteisössä on noin 1,8 miljardia ecua. Suurimmat kansalliset markkinat ovat Saksassa (markkinoiden volyymi noin 550—600 miljoonaa ecua), jota seuraavat Ranska (noin 300 miljoonaa ecua) ja Yhdistynyt kuningaskunta (noin 250—300 miljoonaa ecua). Markkinaosuudet lisääntyvät tällä alalla mainittavasti vain Saksassa ja Tanskassa.

72) Siemensillä on tosin yli 30 prosentin markkinaosuus Alankomaissa ja Itävallassa. Näissä maissa Elektrowattilla ei kuitenkaan ole toimintaa. Elektrowattilla puolestaan on yli 30 prosentin markkinaosuus Ranskassa, Portugalissa, Suomessa ja Ruotsissa, joissa Siemensillä taas ei ole toimintaa. Näissä maissa markkinaosuudet eivät kasva. Ei ole odotettavissa, että pelkkä mahdollisen kilpailijan poistuminen johtaisi määräävään markkina-asemaan. Mikään ei myöskään osoita, että Siemensillä tai Elektrowattilla olisi jossakin näistä maissa jo määräävä asema. Kaikilla näillä markkinoilla on joukko kilpailijoita, joiden markkinaosuudet ovat yli 10 prosenttia, ja markkinoille on tullut uusia toimijoita, muun muassa yhdysvaltalaiset Tyco ja Notifier, joista jälkimmäistä pidetään erityisen aggressiivisena kilpailijana. Tilannetta kyseisillä kansallisilla markkinoilla voidaan arvioida seuraavasti:

— Saksa

73) Siemensillä on Saksassa noin [35—50] prosentin osuus palohälytyslaitteiden markkinoilla ja se on siten markkinajohtaja. Elektrowatt/Cerberusilla ei juurikaan ole merkitystä tällä alalla Saksassa (markkinaosuus alle [< 5] prosenttia). Tärkeimmät kilpailijat ovat Bosch (markkinaosuus komission arvion mukaan noin [15—25] prosenttia), Caradon Eser (markkinaosuus komission arvion mukaan noin [15—25] prosenttia) ja Hekatron (omistaja Schweizer Securiton AG) (komission arvion mukaan noin [10—20] prosenttia). Lisäksi on joukko toimittajia, joiden markkinaosuus on enintään 10 prosenttia (muun muassa Fritz Fuss ja Tyco).

74) Ottaen huomioon markkinaosuuksien minimaalisen kasvun ja vähintään kolme vahvaa kilpailijaa, ei ole odotettavissa, että keskittymä johtaisi Siemensin (yksinään) määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen palohälytyslaitteiden markkinoilla Saksassa. Sitäpaitsi esimerkiksi palohälytys- ja muun turvatekniikan alalla kansainvälisesti toimivan Tycon ja itävaltalaisen Schrackin tulo markkinoille osoittaa, että markkinoillepääsyn esteet eivät ole erityisen korkeat.

75) Palohälytyslaitteiden markkinat Saksassa ovat suhteellisen keskittyneet. Ei kuitenkaan ole odotettavissa, että keskittymä johtaisi Siemensin ja kolmen muun johtavan toimittajan yhteiseen määräävään asemaan. Markkinaosuudet ovat jakautuneet epätasaisesti, ja ennen kaikkea palohälytyslaitteet ovat erittäin epäyhtenäisiä, aina asiakaskohtaisesti suunniteltuja tuotteita. Kilpailukäyttäytymisen yhdenmukaistuminen voidaan sen vuoksi mitä todennäköisemmin sulkea pois.

— Tanska

76) Tanskassa Siemensillä on noin [10—25] prosentin osuus palohälytyslaitteiden markkinoilla ja Elektrowatt/Cerberuksella noin [25—40] prosentin osuus. Osapuolten antamien tietojen mukaan niiden yhteenlaskettu markkinaosuus on siten noin [40—60] prosenttia, mutta osa kilpailijoista arvioi niiden markkinaosuuden huomattavasti pienemmäksi. Merkittävä kilpailija ja tähänastinen markkinajohtaja on tanskalainen yritys

Falck, joka tarjoaa laajaa tuotevalikoimaa rakennusten turvatekniikan ja palosuojelun sekä palontorjunnan alalla. Falckilla on ennen kaikkea erinomaiset yhteydet Tanskan viranomaisiin ja yritys toimittaakin palolaitospalveluja yli 60 prosentille Tanskan kunnallisista palolaitoksista. Muita tärkeitä kilpailijoita palohälytyslaitteiden alalla Tanskassa ovat Dansk Hustelefon Selskab (markkinaosuus noin [5—10] prosenttia), yhdysvaltalaisen Tyco-yhtymään kuuluva Wormald (markkinaosuus noin [5—10] prosenttia) sekä Semco ja Eifa (markkinaosuudet alle 5 prosenttia).

77) Falckilla on keskittymän osapuoliin verrattuna kotimarkkinoillaan erityisiä etuja, jotka takaavat sen, että yrityksellä on sulautumisen jälkeenkin vahva asema turvatekniikan markkinoilla Tanskassa (markkinaosuus oman arvioinnin mukaan noin 50 prosenttia). Siemensin ja Elektrowattin vahvaa asemaa palohälytyslaitteiden markkinoilla tasapainottaa niiden heikko asema murtohälyttimien ja muiden turvalaitteiden markkinoilla (vain Elektrowattilla on toimintaa Tanskassa, markkinaosuus alle 10 prosenttia), koska ainakin osa asiakkaista haluaa ostaa täydellisen turvajärjestelmän yhdeltä ja samalta toimittajalta. Falck sen sijaan on vahva myös murtohälyttimien ja muun turvatekniikan alalla.

78) Tämän vuoksi voidaan sulkea pois mahdollisuus, että Siemens ja Elektrowatt saisivat keskittymän tuloksena (yksinään) määräävän aseman palohälytyslaitteiden markkinoilla Tanskassa. Erityisesti tuotteiden epäyhtenäisyyden, markkinoiden vähäisen avoimuuden ja markkinoillepääsyn suhteellisen matalien esteiden vuoksi voidaan myös sulkea pois määräävän oligopolin syntyminen.

b) *Murtohälytinlaitteet / muu rakennusten turvatekniikka*

79) Osapuolten mukaan murtohälytinlaitteiden ja muun turvatekniikan markkinoiden volyymi yhteisössä on noin 3,7 miljardia ecua. Suurimmat kansalliset markkinat on Yhdistyneessä kuningaskunnassa (markkinoiden volyymi noin 1 miljardi ecua), seuraavina tulevat Saksa (750—800 miljoonaa ecua) ja Ranska (550—600 miljoonaa ecua). Siemensillä on tällä alalla mainittavaa toimintaa vain Saksassa ja Itävallassa; hyvin vähäistä toimintaa on myös Italiassa ja Alankomaissa (markkinaosuudet alle [1] prosenttia). Myöskään Elektrowattilla ei ole toimintaa kaikissa jäsenvaltioissa.

80) Markkinaosuudet kasvavat mainittavasti vain Saksassa. Siellä Siemensillä on noin [5—15] prosentin markkinaosuus, Elektrowattilla noin [0—10] prosentin. Alan markkinajohtaja on Bosch, jonka markkinaosuudet ovat komission arvion mukaan[30—40] prosenttia, muiden kilpailijoiden markkinaosuudet ovat enintään 10 prosenttia. Tällaisen markkinarakenteen huomioon ottaen määräävän aseman tai määräävän oligopolin syntyminen voidaan sulkea pois.

81) Kaikissa muissa jäsenvaltioissa Siemensin ja Elektrowattin markkinaosuudet ovat noin 10 prosenttia tai sen alle. Useimmissa maissa osuudet eivät kasva keskittymän myötä. Näillä markkinoilla ei selvästikään ole vaaraa määräävän aseman tai määräävän oligopolin syntymisestä.

3. **Energiamittarit, keskitetty kaukoohjaustekniikka, eneriganhallintajärjestelmät, verkonohjaustekniikka (energialaitosten säätötekniset laitteet)**

a) *Sähkömittarit*

82) Siemensillä ja Elektrowattilla on suuret markkinaosuudet sähkömittareiden markkinoilla. Osapuolten oman arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus ETA:ssa on noin [30—45] prosenttia (Siemens [10—20] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [15—25] prosenttia), mutta kilpailijat arvioivat sen jonkin verran suuremmaksi. Päällekkäisyyksiä ei kuitenkaan esiinny kaikissa jäsenvaltioissa. Osapuolilta saatujen tietojen mukaan Elektrowatt / Landis & Gyrillä on Kreikassa [85—100] prosentin ja Portugalissa [40—50] prosentin markkinaosuus, mutta näissä maissa Siemensillä ei ole toimintaa. Siemensillä puolestaan on noin [65—85] prosentin markkinaosuus Irlannissa, jossa Elektrowattilla taas ei ole toimintaa.

83) Kaikissa muissa jäsenvaltioissa esiintyy päällekkäisyyksiä. Ruotsissa osapuolilla on itse antamiensa tietojen mukaan [5—15] prosentin markkinaosuus (Siemens [< 5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [5—15] prosenttia). Norjassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa yhteiset markkinaosuudet ovat alle 30 prosenttia (Norja: Siemens [0—10] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [15—25] prosenttia = [20—30] prosenttia; Yhdistynyt kuningaskunta: Siemens [15—25] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [5—15] prosenttia = [20—30] prosenttia). Saksassa, Espanjassa, Ranskassa ja Suomessa yhteiset markkinaosuudet ovat alle 40 prosenttia (Saksa: Siemens [20—30] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [5—15] prosenttia = [30—40] prosenttia; Suomi: Siemens [0—10] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [20—30] prosenttia = [30—40] prosenttia; Ranska: Siemens [< 5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [30—40] prosenttia = [30—40] prosenttia; Espanja: Siemens [5—15] prosenttia, Elektrowatt / Landis &

Gyr [20—30] prosenttia = [35—45] prosenttia). Italiassa ja Alankomaissa yhteiset markkinaosuudet ovat alle 50 prosenttia (Italia: Siemens [25—35] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [15—25] prosenttia = [45—55] prosenttia; Alankomaat: Siemens [< 5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [40—50] prosenttia = [40—50] prosenttia). Osapuolilla on yli 50 prosentin yhteinen markkinaosuus Belgiassa, Tanskassa ja Itävallassa (Belgia: Siemens [15—25] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia = [45—55] prosenttia; Tanska: Siemens [< 5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [45—55] prosenttia = [45—55] prosenttia; Itävalta: Siemens [20—30] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [35—45] prosenttia = [60—70] prosenttia).

84) Sähkömittareiden markkinoilla osapuolten lisäksi Schlumbergerillä on toimintaa lähes kaikissa jäsenvaltioissa. Kuten osapuolet, Schlumberger valmistaa mekaanisia, sähkömekaanisia ja elektronisia mittareita. Tähänastisella markkinajohtajalla eli Schlumbergerillä on ETA:ssa noin [30—40] prosentin markkinaosuudet. Komission arvion mukaan Schlumbergerillä on Belgiassa/Luxemburgissa [40—50] prosentin, Saksassa [30—40] prosentin, Ranskassa [45—55] prosentin, Italiassa [40—50] prosentin, Portugalissa [55—65] prosentin, Espanjassa [45—55] prosentin, Pohjoismaissa (Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska) [25—35] prosentin ja Kreikassa, Irlannissa ja Itävallassa [25—35] prosentin markkinaosuus.

85) Toinen useissa jäsenvaltioissa toimiva kilpailija on slovenialainen yritys Iskra Emeco, jonka mittaritehdas on volyymiltaan Euroopan suurin. Myös Iskra Emeco valmistaa sekä mekaanisia ja elektromekaanisia että elektronisia mittareita. Komission arvion mukaan Iskra Emecon markkinaosuus on Saksassa [20—30] prosenttia, Belgiassa alle 20 prosenttia ja Alankomaissa [20—30] prosenttia. Iskra Emecolla on tämän lisäksi toimintaa Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa, Suomessa, italiassa, Espanjassa ja Yhdistyneessä kunigaskunnassa. Markkinaosuudet näissä maissa ovat kuitenkin vielä tällä hetkellä alle 10 prosenttia.

86) Suomalainen yritys Enermet on merkittävä kilpailija. Enermet valmistaa muun muassa kaukoohjattuja lähettimiä ja vastaanottimia, automaattisia mittarinlukujärjestelmiä ja elektronisia sähkömittareita. Toistaiseksi toiminnan painopiste on ollut Skandinaviassa, jossa Enermet on osapuolten mukaan markkinajohtaja. Enermetillä on toimintaa myös Saksassa ja Alankomaissa ja sillä on toimipisteitä kyseisissä jäsenvaltioissa.

87) ABB-konsernilla, jonka markkina-asema Yhdysvalloissa muuttui merkittäväksi sen otettua haltuunsa Westinghousen mittaritoiminnan, on rakentamassa itselleen Euroopan laajuista asemaa sähkömittareiden alalla. Nykyisin ABB-konsernilla on sähkömittareiden tuotantolaitoksia Ruotsissa, Saksassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Ennen kuin se otti vuonna 1996 haltuunsa brittiläisen GEC Metersin, konsernilla oli toimintaa vain elektronisten mittareiden alalla. Nykyisin ABB valmistaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa myös mekaanisia mittareita. Kilpailijoiden arvion mukaan ABB:n markkinaosuus Yhdistyneessä kuningaskunnassa on [10—15] prosenttia.

88) Edellä mainittujen yritysten lisäksi on alueellisesti ja paikallisesti toimivia kilpailijoita. Saksassa tällainen on Deutsche Zählergesellschaft, jäljempänä 'DZG', jolla on myös toistaiseksi vähäistä toimintaa Belgiassa, Tanskassa, Alankomaissa ja Itävallassa. Ranskassa toimivat Chauvin Arnoux / Matra ja Sagem, jotka toimittavat elektronisia mittareita Electricité de Francelle, jäljempänä 'EDF'. Sagemilla on lisäksi toimipiste Espanjassa. Yhdistyneessä kuningaskunnassa AMPY, Horstmann ja Polymeters Response International toimivat elektronisten mittareiden alalla.

89) Sähkömittareita ostavat pääasiassa energialaitokset. Asiakkaiden keskittymisaste on hyvin erilaista eri jäsenvaltioissa. Kun esimerkiksi Saksassa on noin 500 erikokoista energialaitosta (yhdeksän suurta yhdistettyvä yritystä, kuten RwE, PreussenElektra ja VEW, alueelisia jakeluyhtiöitä ja kunnallisia laitoksia), Ranskassa, Italiassa ja Kreikassa toimittajia kohtaan on vain yksi yritys (Ranskassa EDF, Italiassa ENEL ja Kreikassa Public Power Corporation). Kahdenkymmenen suurimman asiakkaan osuus markkinavolyymistä on kuitenkin keskimäärin 80 prosenttia. Energialaitoksilla on riittävästi markki-

natuntemusta ja neuvotteluvoimaa, joita ne hyödyntävät Euroopan laajuisissa tarjouskilpailuissaan.

90) Käyttäjät, joilta komissio asiaa tiedusteli, vahvistivat sekä elektronisten että mekaanisten mittareiden hintojen laskeneen viimeisen viiden vuoden aikana huomattavasti kaikissa jäsenvaltioissa. Vuoteen 1993 molempien mittarityyppien hinnat pysyivät suhteellisen vakaina, mutta sen jälkeen hinta on laskenut voimakkaasti 20—40 prosenttia. Käyttäjien mielestä hinnan lasku johtuu toimittajien aktiivisesta kilpailukäyttäytymisestä. Käyttäjien käsitys on pääosin se, että mekaanisten mittareiden hinta vakiintuu nykyiselle tasolleen. Elektronisten mittareiden alalla sen sijaan odotetaan hintojen laskevan edelleen. Kilpailijoiden käsityksen mukaan hinnan lasku johtuu energialaitosten siirtymisestä Euroopan laajuisiin tarjouskilpailuihin, jonka ansiosta ne ovat saaneet paremman yleiskäsityksen hinnoista. Sähkömarkkinoiden tulevasta vapauttamisesta johtuvat ja jo nyt näkyvät kilpailupaineet antavat syytä olettaa energialaitosten kustannustietoisuuden ja toimittajien hintapaineiden lisääntyvän entisestään.

91) Toinen hintojen laskuun johtanut tekijä on voimakas kilpailupaine elektronisten mittareiden valmistajien taholta. Komission tutkimuksissa on ilmennyt, että elektronisten mittareiden kehityksessä ja valmistuksessa käydään tiivistä kilpailua. Elektronisten mittareiden markkinoille on viime vuosina tullut useita toimijoita, esimerkiksi ABB Yhdysvalloissa ja Euroopan talousalueella, Sagem Ranskassa ja AMPY Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Alan markkinaesteet ovat hyvin matalia ainakin yritykselle, joka jo toimii elektronisten mittareiden valmistuksen alalla. Elektronisten mittareiden hinnat ovat laskeneet viime vuosina.

92) Mekaanisten mittareiden korvaaminen yhä useammin elektronisilla on lisännyt myös mekaanisten mittareiden toimittajien hintapaineita ja vaikuttanut voimakkaasti mekaanisten mittareiden hintojen laskuun. Tämän lisäksi sekä asiakkaiden että kilpailijoiden mainitsema Iskra Emecon aggressiivinen hintakäyttäytyminen on johtanut siihen, että myös mekaanisten mittareiden muiden toimittajien on ollut pakko laskea hintojaan ollakseen menettämättä perinteisiä asiakkaitaan tai saadakseen menetetyt tilaukset takaisin.

93) Ottaen huomioon tällaiset markkinarakenteet on todennäköistä, että huolimatta osapuolten suuresta yhteisestä markkinaosuudesta keskittymä ei johda osapuolten määräävän aseman syntymiseen tai sellaisen vahvistumiseen yksittäisillä markkinoilla niissä jäsenvaltioissa, joihin kohdistuu suurin vaikutus, eli Belgiassa, Tanskassa, Alankomaissa ja Itävallassa:

— Belgia

94) Osapuolten markkinaosuudet Belgiassa ovat heilahdelleet voimakkaasti viime vuosina. Osapuolten oman arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus oli [45—55] prosenttia vuosina 1995/1996 (Siemens [15—25] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia). Viimeisen kolmen vuoden aikana ne ovat lähes kaksinkertaistaneet markkinaosuutensa. Yhteinen markkinaosuus 1994/1995 oli [20—30] prosenttia (Siemens [0—10] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [15—25] prosenttia) ja 1993/1994 se oli [15—25] prosenttia (Siemens [5—15] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [5—15] prosenttia). Tärkeimmät kilpailijat ovat Schlumberger (markkinaosuus [40—50] prosenttia) ja Iskra Emeco (markkinaosuus alle 20 prosenttia). Myös DZG:llä on toimintaa Belgiassa. Belgiassa toimittajilla on periaatteessa yksi suuri asiakas, Electrabel, jonka hankintapolitiikka ja ostopäätökset vaikuttavat toimittajien markkinaosuuksiin. Electrabel järjestää joka vuosi tarvitsemistaan sähkömittareista Euroopan laajuisen tarjouskilpailun. Viime vuosina Electrabel on hankkinut sähkömittareita ainakin neljältä eri toimittajalta. Mikään ei viittaa siihen, että tämä hankintapolitiikka muuttuisi tulevaisuudessa.

— Tanska

95) Tanskassa suuret yhteiset markkinaosuudet johtuvat pääasiassa Elektrowatt / Landis & Gyrin vahvasta asemasta. Markkinaosuudet lisääntyvät vain vähän. Osapuolten oman arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus oli [45—55] prosenttia 1995/1996 (Siemens [<5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [45—55] prosenttia). Yhteinen markkinaosuus 1994/1995 oli [50—60] prosenttia (Siemens [<5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [45—55] prosenttia) ja 1993/1994 se oli [50—60] prosenttia (Siemens [<5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [50—60] prosenttia). Viime vuosina Siemensin markkinaosuus on pysynyt alle [<5] prosentissa, ja samana aikana Elektrowatt / Landis & Gyrin

markkinaosuus on laskenut noin 5 prosenttia. Osapuolten lisäksi Schlumberger, Enermet, Iskra Emeco, ABB ja DZG toimivat Tanskassa. Asiakkaat, joilta komissio tiedusteli asiaa, järjestävät tarvitsemistaan mittareista Euroopan laajuisen tarjouskilpailun. Tanskassa myös kotitaloudet käyttävät yhä useammin elektronisia mittareita. Sellaiset toimittajat, kuten osapuolet, Schlumberger ja Iskra Emeco, jotka valmistavat myös mekaanisia mittareita, käyvät kovaa kilpailua jäljellä olevista mekaanisten mittareiden toimitussopimuksista. Hintakilpailua kiristävät Enermetin ja ABB:n kaltaiset yritykset, jotka tarjoavat vain elektronisia mittareita ja haluavat lisätä niiden osuutta kotitalouksissa.

— Alankomaat

96) Myös Alankomaissa suuret yhteiset markkinaosuudet perustuvat pääasiassa Elektrowatt / Landis & Gyrin vahvaan asemaan. Markkinaosuudet lisääntyvät vain vähän. Osapuolten oman arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus oli [40—50] prosenttia 1995/1996 (Siemens [< 5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [40—50] prosenttia). Ajalla 1994/1995 yhteinen markkinaosuus oli [40—50] prosenttia (Siemens [< 5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [35—45] prosenttia) ja 1993/1994 se oli [40—50] prosenttia (Siemens [< 5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [35—45] prosenttia). Osapuolten lisäksi Alankomaissa toimivat Schlumberger, Enermet, Iskra Emeco ja DZG. Käyttäjät, joilta komissio tiedusteli asiaa, järjestävät tarvitsemistaan mittareista tarjouskilpailuja osittain yhteisön laajuisesti, osittain Euroopan laajuisesti. Vuodesta 1996 alkaen Alankomaissa on käytetty elektronisia mittareita myös kotitalouksissa. Ottaen huomioon, että mekaanisia mittareita on jo korvattu elektronisilla kotitalouksissa, voidaan olettaa sekä mekaanisia että elektronisia mittareita valmistavien toimittajien keskinäisen kilpailun samoin kuin niiden kilpailun pelkästään elektronisia mittareita tarjoavien yritysten kanssa kiristyvän entisestään.

— Itävalta

97) Osapuolten oman arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus oli [60—70] prosenttia 1995/1996 (Siemens [20—30] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [35—45] prosenttia). Yhteinen markkinaosuus 1994/1995 oli [55—65] prosenttia (Siemens [20—30] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [30—40] prosenttia) ja 1993/1994 se oli [60—70] prosenttia (Siemens [15—25] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [35—45] prosenttia). Osapuolten lisäksi Itävallassa toimivat Schlumberger, jonka markkinaosuus on [25—35] prosenttia, ja vähäisessä määrin myös DZG ja Bayrische Zählervision Bauer.

98) Osapuolten toistaiseksi erittäin suuret markkinaosuudet Itävallassa johtuvat pääasiassa kyseisen jäsenvaltion erityisistä kilpailuolosuhteista. Sähkömittareiden hintoja säädeltiin Itävallassa julkisella hintavalvonnalla 1990-luvun alkuun saakka. Harvojen itävaltalaisten sähkömittarivalmistajien ja niiden käyttäjien välillä oli perinteisesti monivuotiset toimitussuhteet. Säännellyt markkinat kannustivat vain vähäisessä määrin käyttäjiä hinatietoiseen ostokäyttäytymiseen ja vaihtoehtoisten tarjoajien etsimiseen.

99) Kaikki käyttäjät, joilta asiaa tiedusteltiin, totesivat, että viime vuosina sähkömittareiden hinnat ovat laskeneet jyrkästi (jopa 60 prosenttia). Hintojen laskun tärkein syy on Itävallan liittyminen EU:hun ja itävaltalaisten käyttäjien vuonna 1995 aloittamat yhteisönlaajuiset tarjouskilpailut. Tosin ensimmäisissä tarjouskilpailuissa menestyivät pääasiassa perinteiset toimittajat. Tästä ei kuitenkaan voida päätellä, että toistaiseksi vielä suuren markkinaosuutensa ansiosta osapuolilla olisi myös tulevaisuudessa sellaista pelivaraa, jota ei voitaisi kilpailulla riittävästi rajoittaa. Kuten muissa jäsenvaltioissa, myös Itävallassa Euroopan laajuiset tarjouskilpailut parantavat yleistä hintatietoisuutta ja lisäävät tarjoajien hintapaineita. Tämän lisäksi on otettava huomioon, että Iskra Emeco yrittää parhaillaan päästä Itävallan markkinoille. Tällainen markkinakehitys johtaa siihen, että perinteisten tarjoajien on edelleen laskettava hintojaan ollakseen menettämättä perinteisiä asiakkaitaan.

100) Ei myöskään ole odotettavissa, että keskittymähanke johtaisi Siemens/Elektrowattin ja Schlumbergerin yhteiseen määräävään asemaan yksittäisissä jäsenvaltioissa tai ETA:n tasolla. Komission tutkimuksissa ei ole ilmennyt mitään, mikä antaisi olettaa johtavien tarjoajien välisen kilpailun vähenevän. Mittareiden hintojen lasku kaikissa jäsenvaltioissa osoittaa, että viime vuosina johtavien tarjoajien välillä on ollut aktiivista hintakilpailua kaikissa jäsenvaltioissa. Markkinoiden vastapuolen kysyntävoiman ja voimakkaan ulkopuolisen kilpailun vuoksi voidaan olettaa, että keskittymän jälkeenkin Schlumbergerin ja Siemens/Elektrowattin välillä on huomattavaa kilpailua. Energialaitoksilla on riittävästi markkinatuntemusta ja neuvotteluvoimaa, joita ne hyödyntävät Euroopan laajuisissa tarjouskilpailuissaan. Tilauksia tehdään periaatteessa enää halvimman hinnan perusteella. Sähkömarkkinoiden tulevasta vapauttamisesta johtuvat jo nyt

näkyvät kilpailupaineet antavat olettaa energialaitosten kustannustietoisuuden ja toimittajiin asiakkaiden taholta kohdistuvien hintapaineiden lisääntyvän entisestään. Lisäksi on otettava huomioon, että mekaanisten mittareiden yhä yleisempi korvaaminen elektronisilla lisää erityisesti Schlumbergerin ja Siemens/Elektrowattin kaltaisiin sekä mekaanisia että elektronisia mittareita valmistaviin johtaviin tarjoajiin kohdistuvia kilpailupaineita.

b) *Lämmönkulutusmittarit*

101) Lämmönkulutusmittareiden alalla Siemensin ja Elektrowattin yhdistetyt markkinaosuudet ovat vain hiukan yli [10—15] prosenttia (Siemens [<5] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [5—10] prosenttia). Osapuolten välillä on tosin mainittavaa päällekkäisyyttä Tanskassa (Siemens [5—10] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia = [30—40] prosenttia) ja Itävallassa (Siemens [5—15] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia = [35—45] prosenttia). Saksassa osapuolten yhteinen markkinaosuus on alle 10 prosenttia. Saksassa toimii osapuolten lisäksi Spanner Pollux, jäljempänä 'SPX', joka myy Siemensin valmistamia lämmönkulutusmittareita ja jonka markkinaosuus on [20—30] prosenttia. Euroopan laajuisesti johtava toimittaja on Raab Karcher -ryhmään (VEBA) kuuluva yritys ISTA (markkinaosuus [20—25] prosenttia). Muita merkittäviä valmistajia ovat tanskalaiset yritykset Kampstrup, Danfoss ja Grundfos. Myös muut sähkömittareiden valmistajat, kuten Schlumberger, ABB ja Enermet toimivat myös lämmönkulutusmittareiden alalla.

102) Tutkimuksissa on ilmennyt, että lämmönkulutusmittareiden alalla kilpailuolosuhteet ovat pitkälti samat kuin sähkömittareiden alalla. Lämmönkulutusmittareita ostavat kaukolämmön alalla toimivat energialaitokset. Ne järjestävät tarvitsemistaan lämmönkulutusmittareista Euroopan laajuisia tarjouskilpailuja. Käyttäjät, joilta asiaa tiedusteltiin, vahvistavat, että lämmönkulutusmittareiden hinnat ovat laskeneet voimakkaasti viime vuosina (jopa 50 prosenttia). Hintojen odotetaan osittain laskevan myös tulevina vuosina.

103) Ottaen huomioon tällaiset markkinarakenteet ei ole odotettavissa, että huolimatta osapuolten suuresta yhteisestä markkinaosuudesta keskittymähanke johtaisi osapuolten määräävän aseman syntymiseen tai sellaisen vahvistumiseen yksittäisillä markkinoilla niissä jäsenvaltioissa, joihin kohdistuu suurin vaikutus, eli Tanskassa ja Itävallassa sekä Saksassa:

— Tanska

104) Tanskassa suuret yhteiset markkinaosuudet johtuvat pääasiassa Elektrowatt / Landis & Gyrin vahvasta asemasta. Markkinaosuudet lisääntyvät vain vähän. Osapuolten oman arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus oli [35—45] prosenttia 1995/1996 (Siemens [5—10] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia). Yhteinen markkinaosuus 1994/1995 oli [40—50] prosenttia (Siemens [5—15] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia) ja 1993/1994 se oli [35—45] prosenttia (Siemens [15—25] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [20—30] prosenttia). Tanskassa markkinajohtaja on yritys Kamstrup. Keskittymän myötä staattisten mittareiden segmentiltä häviää eräs tärkeimmistä kilpailijoista ja osapuolista tulee toiseksi tärkein tarjoaja. Osapuolten ja Kamstrupin lisäksi lämmönkulutusmittareiden alalla Tanskassa toimivat Grundfos (markkinaosuus komission arvion mukaan alle 20 prosenttia), Danfoss, Hydrometer ja saksalainen yritys Bailey-Fischer + Porter. Komission tutkimusten perusteella ei ole syytä olettaa johtavien toimittajien Kamstrupin ja Siemens/Elektrowattin välisen kilpailun vähenevän.

— Itävalta

105) Osapuolten oman arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus oli [35—45] prosenttia 1995/1996 (Siemens [5—15] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia). Yhteinen markkinaosuus 1994/1995 oli [40—50] prosenttia (Siemens [10—20] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia) ja 1993/1994 [40—50] prosenttia (Siemens [10—20] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [25—35] prosenttia). Myös SPX toimii Itävallassa, jossa sen markkinaosuus on [10—20] prosenttia. Tärkeimmät kilpailijat ovat ISTA ja Kamstrup (kummankin markkinaosuus noin [10—20] prosenttia) sekä ABB. Käyttäjien antamien tietojen mukaan ennen kaikkea Kamstrup on herättänyt Itävallassa huomiota aggressiivisella hintakilpailullaan. Tilanteen huomioon ottaen ei ole todennäköistä, että keskittymä johtaisi osapuolten sellaiseen markkinaosuuteen, jonka avulla ne voisivat kohdistaa kilpailupaineita muihin tarjoajiin.

— Saksa

106) Osapuolten arvion mukaan niiden yhteinen markkinaosuus on noin [5—15] prosenttia 1995/1996 (Siemens [0—10] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [0—10] prosenttia). Yhteinen markkinaosuus 1994/1995 ja 1993/1994 oli alle [5—15] prosenttia. Komission selvityksen mukaan SPX:n markkinaosuus oli [20—30] prosenttia 1995/1996. Tärkeimmät kilpailijat ovat ISTA (markkinaosuus noin [25—35] prosenttia) sekä Danfoss ja Kamstrup, joiden markkinaosuudet tällä hetkellä ovat kuitenkin alle 5 prosenttia. Siemens ja Landis & Gyr ovat Kamstrupin ohella ultraääneen perustuvien lämmönkulutusmittareiden ainoat tarjoajat Saksassa. Ultraääneen perustuvien lämmönkulutusmittareiden osuus lämmönkulutusmittareiden markkinoilla on tällä hetkellä 15 prosenttia. Ottaen huomioon ultraääneen perustuvien lämmönkulutusmittareiden käytön lisääntymisen Saksassa ja Kamstrupin aggressiivisen hintakäyttäytymisen, jonka kaikki tahot vahvistavat, voidaan olettaa Siemensin / Elektrowatt / Landis & Gyrin ja Kamstrupin välisen hintakilpailun olevan ankaraa. Tämän vuoksi ei ole syytä olettaa, että keskittymä johtaisi osapuolten määräävään asemaan lämmönkulutusmittareiden markkinoilla Saksassa.

c) *Kauko-ohjatut lähettimet ja vastaanottimet*

107) Kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien alalla pienillä markkinoilla (markkinoiden volyymi alle 100 miljoonaa ecua), Siemensin ja Elektrowatt / Landis & Gyrin yhteinen markkinaosuus ETA:ssa on niiden oman ilmoituksen mukaan noin [25—35] prosenttia (Landis & Gyr [15—25] prosenttia, Siemens [5—15] prosenttia). Kilpailijoiden arvion mukaan yhteinen markkinaosuus on hiukan suurempi, mutta ei kuitenkaan ylitä 35:tä prosenttia. Tärkeimmät kansainväliset kilpailijat ovat Schlumberger (markkinaosuus ETA:ssa komission arvion mukaan [25—35] prosenttia), Enermet (markkinaosuus ETA:ssa [15—25] prosenttia) ja ABB (markkinaosuus ETA:ssa alle 10 prosenttia). Nyttemmin myös Iskra Emeco on aloittanut kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien tarjoamisen, aluksi Saksassa.

108) Koska yhteiset markkinaosuudet ETA:ssa ovat enintään 35 prosenttia ja ottaen huomioon lähimpien kilpailijoiden markkinaosuudet, ei ole syytä olettaa, että keskittymä johtaisi määräävän aseman syntymiseen tai sellaisen vahvistumiseen. Seuraavista syistä ei voida myöskään olettaa, että keskittymähanke johtaisi johtavien toimittajien yhteiseen määräävään asemaan. Kauko-ohjatut lähettimet ja vastaanottimet eivät ole homogeenisiä tuotteita. Ne on valmistettava siten, että ne sopivat kyseisen sähkölaitoksen verkkoon (mukaan lukien ohjelmistot). Asiakkaat ovat pääasiassa energialaitoksia, joiden näihin tuotteisiin kohdistama kysyntä on suuri. Lisäksi markkinoille pääsyn esteet ovat alhaiset, erityisesti yrityksille, jotka ovat elektroniikka-alalta. Myös kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien hinnat ovat viimeisten viiden vuoden aikana laskeneet selvästi. ETA:n laajuinen kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien hintojen lasku osoittaa, että johtavien toimittajien välillä on viime vuosina ollut aktiivista hintakilpailua. Asiakkaiden suuren kysyntävoiman ja ulkopuolisen kilpailun intensiteetin vuoksi on myös keskittymän jälkeen merkittävää kilpailua johtavien toimittajien välillä.

d) *Energianhallintajärjestelmät*

109) Energianhallintajärjestelmien toistaiseksi suhteellisen pienillä markkinoilla (markkinoiden volyymi ETA:ssa noin 100 miljoonaa ecua) toimii pääasiassa Elektrowatt / Landis & Gyr, jonka markkinaosuus ETA:ssa on noin [20—30] prosenttia. Siemensillä on toimintaa Belgiassa, Luxemburgissa ja Saksassa, mutta markkinaosuudet ovat alle 10 prosenttia. Siemensin markkinaosuus ETA:ssa on noin [< 5] prosenttia. Euroopan tasolla Schlumberger on merkittävä kilpailija (markkinaosuus yhteisössä noin [10—15] prosenttia). Tämän lisäksi on joukko kansallisia ja kansainvälisiä toimittajia (UPS, ABB, Datawatt).

110) Koska markkinaosuudet kasvavat vain vähän ja yhteiset markkinaosuudet ETA:ssa ovat [20—30] prosenttia, keskittymän ei voida olettaa johtavan määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

e) *Verkonohjaustekniikka*

111) Verkonohjaustekniikan markkinoiden volyymi ETA:n laajuisesti on noin 700 miljoonaa ecua. Tarkkoja markkinaosuuksia näillä markkinoilla on hankala arvioida, koska verkonohjaustekniikassa on aina kyse kalliista, asiakkaan ja tämän verkon tarpeisiin tarkkaan sovitetuista ja pitkäikäisistä (jopa 20 vuotta kestävistä) laitteistoista. Yksittäinen tilaus voi siten vaikuttaa ratkaisevasti kyseisen yrityksen markkinaosuuteen kan-

sallisesti ja myös ETA:n laajuisesti, mikä johtaa suhteellisen voimakkaisiin heilahteluihin. Osapuolet arvioivat verkonohjaustekniikan keskimääräisen markkinaosuutensa ETA:n laajuisesti olleen [25—35] prosenttia ajanjaksoina 1993/1994—1995/1996 (Siemens [15—25] prosenttia, Elektrowatt / Landis & Gyr [5—15] prosenttia). Merkittäviä kansainvälisesti toimivia kilpailijoita ovat ABB (markkinaosuus komission arvion mukaan [7—15] prosenttia) ja Alcatel-Alsthom-ryhmään kuuluva Cegelec-AEG (markkinaosuus komission arvion mukaan [5—15] prosenttia). Tämän lisäksi on muita kilpailijoita (Harris, PSI, REPAS, Westinghouse), joiden markkinaosuudet ovat pienet, mutta joista osa kuuluu suuriin konserneihin. Myös pienet, alunperin vain kansallisesti toimineet kilpailijat ovat pystyneet laajentamaan toimintaansa viime vuosina (esimerkiksi itävaltalainen SAT Saksaan, Alankomaihin, Tanskaan ja Itä-Eurooppaan).

112) Verkonohjaustekniikka on palveluun ja asiakkaan tarpeisiin perustuva liiketoiminta-alue, jossa keskeistä on energialaitosten erityistarpeisiin vastaaminen. Erityisen ongelman muodostavat laitoksen elinikään verrattuna lyhytikäiset tietokoneohjelmistot. Tästä seuraa, että näillä markkinoilla asiakasläheisyys ja joustavuus ovat tärkeämpiä kuin taloudellinen vahvuus. Myös tällä sektorilla asiakkaina ovat energialaitokset, joilla on markkinatietoutta ja neuvotteluvoimaa. Kaikesta tästä seuraa, että keskittymä ei johda määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen näillä markkinoilla.

4. Yleisöpuhelimet

a) *”Julkiset” yleisöpuhelimet*

113) Yleisöpuhelinten kokonaismarkkinat (sekä ”julkisten” että ”yksityisten”) ETA:ssa olivat vuonna 1996 noin 250—300 miljoonaa ecua, mikä vastaa noin 480 000:ta puhelinlaitetta. ”Julkisten” yleisöpuhelinten osuus on noin puolet kokonaisarvosta, mutta alle kolmannes kokonaismäärästä, mikä johtuu ”julkisten” yleisöpuhelinten selvästi korkeammasta kappalehinnasta. Siemensillä ja Elektrowattilla on vahvempi markkina-asema ”julkisten” yleisöpuhelinten markkinoilla, joille on tunnusomaista rajallinen määrä tarjoajia ja asiakkaita, kuin ”yksityisten” yleisöpuhelinten alalla. Osapuolten oman ilmoituksen mukaan niiden yhteinen markkinaosuus yleisöpuhelinten kokonaisalalla ETA:ssa on [25—35] prosenttia (Siemens [5—15] prosenttia, Elektrowatt [20—30] prosenttia). Komission tutkimukset ovat osoittaneet, että osuus ei ylitä [30—40:tä] prosenttia. ”Julkisten” yleisöpuhelinten alalla osapuolten yhteinen markkina-asema on huomattavasti vahvempi (EU:n laajuisesti yli [35—45] prosenttia). Elektrowattin tytäryhtiö Landis & Gyr on ollut ”julkisten” yleisöpuhelinten johtava toimittaja vuodesta 1993. Joulukuussa 1996 Siemens paransi huomattavasti markkina-asemaansa ostamalla espanjalaisen valmistajan Amper Elasan. ”Julkisten” yleisöpuhelinten kansallisilla markkinoilla keskittymä johtaa markkinaosuuksien kasvuun ainoastaan Saksassa. Saksan ulkopuolella Siemensillä on nimittäin toimintaa vain Espanjassa (Amper Elasan kautta), jossa Elektrowattilla on hyvin pieni noin [<1] prosentin markkinaosuus sisätiloihin sijoitettujen ”yksityisten” yleisöpuhelinten sektorilla.

— *Saksa*

Markkinarakenne

114) Saksassa on noin 20 prosenttia kaikista asennetuista julkisista puhelinlaitteista EU:n laajuisesti (yli […] laitetta, joista noin […] korttipuhelinta) ja noin kaksi ”julkista” yleisöpuhelinta tuhatta asukasta kohti, minkä ansiosta sillä on ETA-maiden toiseksi suurin markkinapotentiaali. Saksan markkinoiden kehitys riippuu julkisen operaattorin Deutsche Telekomin kunnostus- ja nykyaikaistamisohjelmista. ”Julkisten” yleisöpuhelinten ostot laskivat vuosina1994—1996, koska Deutsche Telekom suunnitteli uuden korttipuhelinsukupolven käyttöönottoa eikä sen vuoksi laajentanut verkkoaan. Uuden korttipuhelinjärjestelmän tarkoitus on täyttää korkeammat suojausstandardit. Hankkeesta järjestettiin tarjouskilpailu. Kun vuoden 1997 lopussa aloitetaan siirtyminen uuteen korttipuhelinsukupolveen, jolla on tarkoitus korvata vaiheittain nykyiset korttipuhelimet, markkinat kasvavat jälleen (enintään[…] yleisöpuhelinta vuodessa, yhteensä noin […] kappaletta).

115) ”Julkisten” yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa oli vuoteen 1995 asti kolme toimittajaa: Siemens, Landis & Gyr ja Bosch Telecom. Bosch Telecom lopetti kuitenkin uusien ”julkisten”

yleisöpuhelinten kehittämisen vuonna 1995 ja hoitaa enää vain jo sovitut toimitukset.Vuoden 1996 jälkeenkin Deutsche Telekom on pystynyt tilaamaan ainakin kahdelta tarjoajalta. Deutsche Telekomin suuren kysyntävoiman vuoksi tehokkaan kilpailun perusedellytykset täyttyivät tämän hankintakäytännön perusteella senkin jälkeen kun Bosch Telecom oli vetäytynyt markkinoilta, koska Siemensin ja Landis & Gyrin myötä jäi vielä kaksi keskenään kilpailevaa toimittajaa.

Keskittymän vaikutukset

— Määräävän aseman syntyminen

116) Siemensin ja Elektrowattin sulautumisen jälkeen Deutsche Telekomilta häviää mahdollisuus tehdä hankintansa kahdelta eri toimittajalta. Kilpailukykyisen tarjoajavaihtoehdon löytyminen vaikuttaa keskipitkällä aikavälillä erittäin kyseenalaiselta. Siemens ja Landis & Gyr ovat kehittäneet yhdessä Deutsche Telekomin kanssa uuden järjestelmän "N.I.K.E." […]. Lähitulevaisuudessa "julkisten" yleisöpuhelinten markkinat Saksassa muodostuvat Siemensin ja Landis & Gyr kehittämistä korttipuhelimista, joissa käytetään Eurochip-puhelinkortteja. Taloudellisista ja teknisistä syistä näiden laitteiden ainoat mahdolliset toimittajat ovat Siemens ja Landis & Gyr. Ottaessaan nämä kaksi toimittajaa mukaan uuden korttipuhelinjärjestelmän kehittämiseen Deutsche Telekom varmisti, että sen käytössä oli kaksi toisistaan riippumatonta tavarantoimittajaa, jotka kumpikin kuitenkin tuntevat erityisesti käyttöohjausjärjestelmän yksityiskohdat. Keskittymän ansiosta Siemensistä tulee uuden sukupolven korttipuhelinten ainoa toimittaja. Siten Siemens saa määräävän aseman "julkisten" yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa.

117) […]. Huolimatta tästä sopimukseen perustuvasta teoreettisesta liikkumavarasta keskittymän aiheuttama muutos markkinarakenteessa johtaa kilpailun rajoittamiseen. Siemensin ja Landis & Gyrin N.I.K.E.-yhteistyösopimus koski uuden kokonaisjärjestelmän kehittämistä. Vaikutusvaltaisella asiakkaalla Deutsche Telekomilla oli edelleen mahdollisuus kiihdyttää kilpailua hajauttamalla tilauksiaan. Samalla Deutsche Telekom pystyi välttämään sillä olevan teknisen riskin, joka liittyy sellaisten kokeilemattomien "julkisten" yleisöpuhelinten käyttöönottoon, jotka eivät mahdollisesti vastaa saumattomasti käyttöohjausjärjestelmän vaatimuksia. Vaihtoehtoisen hankintalähteen hävitessä siltä katoaa tämä painostusmahdollisuus. Tehdyt tutkimukset ovat vahvistaneet, että markkinoilletulon mahdollisuudesta seuraavia tehokkaita kilpailupaineita ei ole odotettavissa.

118) Vaikka Siemensin kehittämän teknologian käyttöön liittyvät esteet poistettaisiin lupajärjestelyin, uuden toimittajan ei kannata pyrkiä markkinoille. Uudessa puhelinkorttijärjestelmässä on kyse ainoastaan Saksan markkinoille kehitetystä tuotelinjasta. Markkinoiden volyymi on rajallinen. Lisäksi markkinoilla toimii jo Siemensin / Landis & Gyrin kaltaisia kilpailijoita, jotka ovat edelleen Deutsche Telekomin perinteisiä toimittajia. Nämä toimittajat ovat kehittäneet uuden puhelinkorttijärjestelmän yhdessä Deutsche Telekomin Saksan markkinoille ja määräävät sen käyttöön tarvittavasta teknologiasta. Lisäksi Deutsche Telekom on jo tilannut perinteisiltä tarjoajiltaan […] toimitusmääriä.

119) Lisäksi on otettava huomioon, että vaikka mahdollisesti kiinnostunut toimittaja saisi luvat korttipuhelintekniikkaan, ei se tunne kokonaisjärjestelmää yhtä hyvin kuin sen kehittäjät Siemens / Landis & Gyr. Se ei varsinkaan tunne Siemens / Landis & Gyrin kehittämän käyttöohjausjärjestelmän yksityiskohtia samalla tavoin kuin osapuolet. […]. Hankkeen taustajärjestelmään liittyvien vaatimusten vuoksi Deutsche Telekomille olisi liian vaarallista vaihtaa kokonaan sen jäljellä olevan määrän toimittajaa, jota ei ole vielä tilattu sitovasti Siemens / Landis & Gyriltä. Sen vuoksi voidaan lähteä siitä, että pitääkseen riskin mahdollisimman pienenä Deutsche Telekom ei luovuta jäljellä olevaa toimitusmäärää kokonaan mahdolliselle kiinnostuneelle toimittajalle. Niinpä on erittäin epätodennäköistä, että potentiaalinen kiinnostunut toimittaja saisi kannattavan tilauksen. Deutsche Telekomin pitkäaikaisella sopimuspohjaisella sitoutumisella keskittymän jälkeen määräävässä asemassa olevaan toimittajaan eli Siemensiin on keskittymän myötä poissulkeva vaikutus, joka estää mahdollisia kilpailijoita käyttämästä tehokasta painostusta.

Päätelmä

120) Ottaen huomioon edellä esitetyn tilanteen komissio on tullut siihen tulokseen, että suunni-

teltu keskittymä johtaa Siemensin määrävään asemaan ”julkisten” yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa ja sitä kautta kilpailu ”julkisten” yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa vaikeutuu merkittävästi. Tämän lisäksi komissio on todennut, että Deutsche Telekomin pitkäaikaisesta sopimuspohjaisesta sitoutumisesta keskittymän jälkeen määräävässä asemassa olevaan tarjoajaan eli Siemensiin aiheutuu poissulkeva vaikutus, jonka vuoksi on epätodennäköistä, että mahdolliset kilpailijat pystyisivät tehokkaaseen painostukseen. Mikään ei viittaa siihen, että Deutsche Telekomin kysyntävoima voisi tasapainottaa todettuja vaikutuksia. Poissulkeva vaikutus näkyy myös sopimusten päättymisen jälkeen. Heti kun uusi korttipuhelinjärjestelmä on asennettu eli nykyinen korttipuhelinsukupolvi on korvattu kokonaan, kunnossapidon ja uudistamisen kysyntä tällä alalla rajoittuu asennettuun järjestelmään. Markkinoilletulo ei ole taloudellisesti kannattavaa sellaiselle yritykselle, joka ei siihen mennessä ole saanut tilauksia Deutsche Telekomilta, koska uudistamista koskevien tilausten määrä on vähäinen ja vieraaseen teknologiaan perustuva markkinoilletulo kannattaa siihen liittyvien suurten investointikustannusten vuoksi ainoastaan, jos kappalemäärät ovat suuria.

Osapuolten tarjoama sitoumus

121) Menettelyn aikana osapuolet ilmoittivat komissiolle, että Elektrowatt AG on päättänyt myydä kolmannelle yritykselle kaiken Landis & Gyrin viestintäalan tytäryhtiön toiminnan ja omaisuuden, joka liittyy yleisöpuhelimiin,sirukortteihin sekä seteleiden ja asiakirjojen optisiin turvamerkintöihin. Yleisöpuhelinten liiketoiminnan myyminen voisi poistaa komission epäilykset määräävän aseman syntymisestä Saksassa.

122) Siltä varalta, että myyntiä ei voida toteuttaa ennen ilmoitetun keskittymän toteuttamista, osapuolet ovat antaneet seuraavan sitoumuksen:

123) ”1) Siemens sitoutuu varmistamaan, että sen hankittua yksinään määräysvallan Elektrowatt AG:ssä ((muun muassa) Crédit Suissen ja Siemensin välisten sopimusten määräaika II, ks. ilmoituksen 2.1. jakso), Elektrowatt AG ja siihen sidoksissa olevat yhtiöt myyvät […] kuluessa (julkisten ja yksityisten) yleisöpuhelimien kehittämiseen, valmistamiseen ja myyntiin liittyvän koko toimintansa (”myytävä toiminta”) kolmannelle yritykselle, jonka on oltava Siemens-konsernista riippumaton ja siitä erillinen, nykyinen tai mahdollinen toimintakykyinen kilpailija […].

124) 2) Siemens sitoutuu varmistamaan keskittymän toteuttamisen jälkeen ja ennen myyntiä, että myytävä toiminta sisältää kaikki julkisten ja yksityisten yleisöpuhelimien kehittämiseen, valmistamiseen ja myyntiin liittyvät toiminnat. Siemens sitoutuu lisäksi säilyttämään myytävän toiminnan suhteen samat kilpailuolosuhteet kuin ennen keskittymän toteuttamista. Lisäksi Siemens sitoutuu huolehtimaan siitä, että myytävän toiminnan liikeomaisuus ei vähene ennen myyntiä tavanomaisen liiketoiminnan ulkopuolella.[…]

125) 3) Siemens sitoutuu varmistamaan keskittymän toteuttamisen jälkeen ja ennen myyntiä, että myytävän toiminnan tuleva ostaja on Landis & Gyr / Siemensin yhdessä Deutsche Telekomille kehittämän korttipuhelinjärjestelmän, N.I.K.E:n suhteen (toisin sanoen oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa osalta) samassa asemassa kuin Landis & Gyr oli ennen keskittymää. Tämä tarkoittaa erityisesti, että ostaja saa samat oikeudet korttipuhelinjärjestelmän, N.I.K.E:n, yhdessä kehitettyyn teknologiaan kuin Landis & Gyrillä oli ennen keskittymää. Jos Landis & Gyrillä oli N.I.K.E.-korttipuhelinjärjestelmää koskevia omia patentteja tai teollis- ja tekijänoikeuksia sekä omaa taitotietoa, Siemens sitoutuu siirtämään nämä ostajalle. Jos Landis & Gyrillä ei ollut omia patentteja tai teollis- ja tekijänoikeuksia eikä omaa taitotietoa, mutta se sai käyttää Siemensin kehittämää teknologiaa, Siemens sitoutuu tarjoamaan tämän teknologian ostajalle samoin edellytyksin kuin Landis & Gyrille.

126) 4) […] Siemens nimittää komission hyväksymän edunvalvojan (”edunvalvoja”), esimerkiksi investointipankin. Tämä valvoo komission toimeksiannosta, että Siemens hoitaa komissiolle 2 kohdassa lupaamansa sitoumukset myytävän toi-

minnan myyntiin asti. Edunvalvoja valvoo lisäksi, että myynnin osalta Siemens toteuttaa komissiolle 3 kohdassa lupaamansa sitoumukset […].

127) 5) Jos myynti ei toteudu […], Siemens siirtää myytävää toimintaa koskevan toimivallan peruuttamattomasti edunvalvojalle, joka […] toteuttaa myynnin omistajan/omistajien lukuun tavanomaisten kaupallisten periaatteiden mukaisesti […].

128) 6) Edunvalvoja laatii joka kolmas kuukausi kirjallisen kertomuksen Siemensin komissiolle antamien sitoumusten noudattamisesta ja toimittaa kertomuksen komissiolle ja jäljennöksen Siemensille.

129) 7) Edunvalvoja laatii kirjallisen kertomuksen myytävästä toiminnasta kiinnostuneiden kolmansien kanssa käytävistä neuvotteluista ennen sitovan sopimuksen allekirjoittamista ja joka tapauksessa joka kolmas kuukausi ja toimittaa kertomuksen komissiolle ja jäljennöksen Siemensille.

130) 8) Edunvalvoja jatkaa neuvotteluita myytävästä toiminnasta kiinnostuneiden kolmansien kanssa ainoastaan, jos komissio ei kahden viikon kuluessa kertomuksen saatuaan virallisesti ilmoita, että ostaja ei täytä ostoedellytyksiä.

131) 9) Edunvalvojan toimeksianto päättyy, kun myytävä toiminta on myyty.

132) 10) […]"

Ehdotetun sitoumuksen arviointi

133) Keskittymä johtaa "julkisten" yleisöpuhelinten markkinaosuuksien merkittävään kasvuun vain Saksassa. Tutkittuaan tarkkaan hankkeen komissio on tullut siihen käsitykseen, että keskittymä johtaa kyseisillä merkityksellisillä markkinoilla Siemensin määräävään asemaan, joka vaikeuttaa huomattavasti kilpailua huomattavalla osalla yhteismarkkinoita. Ehdotetun sitoumuksen perusteella kilpailijoille tarjotaan mahdollisuus ostaa tytäryhtiön Landis & Gyrin "julkisten" yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa harjoittama yleisöpuhelintoiminta. Myynnin toteuduttua ostaja on samassa asemassa kuin Elektrowatt / Landis & Gyr aikaisemmin. Tällä tavalla varmistetaan, että Deutsche Telekomilla on myös keskittymän jälkeen kaksi toimittajaa. Täten Deutsche Telekom voi varmistaa myös "julkisten" yleisöpuhelinten valmistusta ja toimitusta koskevien tulevien tilausten osalta tehokkaan kilpailun Siemensin ja muiden tarjoajien välillä. Tämän vuoksi komissio päättelee, että ehdotettu sitoumus soveltuu estämään määräävän aseman syntymisen tai vahvistumisen "julkisten" yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa.

134) Osapuolten ehdottama sitoumus käsittää yleisöpuhelinten koko liiketoiminta-alan myynnin eli Landis & Gyrin kaiken yleisöpuhelintoiminnan myynnin. Osapuolet eivät ole ehdottaneet Landis & Gyrin yleisöpuhelintoimintaa koskevan sitoumuksen rajoittamista Saksan "julkisten" yleisöpuhelinten markkinoille. Tämä ei myöskään olisi vallitsevan tilanteen kannalta sopivaa. Sitoumusta voitaisiin rajoittaa vain, jos tällainen sitoumus yksinään ehkäisisi riittävällä varmuudella määräävän aseman syntymisen tai vahvistumisen "julkisten" yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa. On kuitenkin erittäin kyseenalaista, löydettäisiinkö Saksan "julkisiin" yleisöpuhelimiin rajatulle myytävälle toiminnalle sopiva ostaja, jos tällainen rajoitus olisi oikeudellisesti ja tosiasiallisesti edes toteutettavissa. Tämän vuoksi ehdotettu sitoumus on tarpeen ehkäisemään riittävällä varmuudella määräävän aseman syntymisen tai vahvistumisen "julkisten" yleisöpuhelinten markkinoilla Saksassa.

b) *"Yksityiset" yleisöpuhelimet*

135) "Yksityisten" yleisöpuhelinten markkinoilla ETA:ssa toimii selvästi enemmän toimittajia kuin julkisella alalla. Elektrowatt / Landis & Gyrin (markkinaosuus noin 18 prosenttia) lisäksi kahdella muulla kilpailijalla — Tetrelillä ja GN-Rathdownilla — oli suunnilleen samansuuruiset markkinaosuudet vuonna 1996 (molemmilla noin 20 prosenttia). Viime vuosina Tetrelin markkina-asema on parantunut huomatta-

vasti, koska siitä on tullut British Telecommunications -ryhmän johtava toimittaja. Muita kilpailijoita ovat Schlumberger (markkinaosuus vuonna 1995 noin 7 prosenttia), Ascom-Monetel (markkinaosuus vuonna 1995 alle 5 prosenttia) ja FMN Nordhausen (markkinaosuus vuonna 1995 noin 6 prosenttia), jotka toimivat useissa jäsenvaltioissa. Tämän lisäksi vuonna 1996 kaksi yritystä Kaukoidästä, Inventec ja Vector, tulivat näille markkinoille, joilla myös markkinoillepääsyn esteet ovat matalampia kuin julkisella alalla. Siemens ei itse valmista "yksityisiä" yleisöpuhelimia, mutta sillä on 40 prosentin osuus yrityksessä GPT (markkinaosuus vuonna 1995 noin 5 prosenttia).

136) Menettelyn kuluessa osapuolet ovat ilmoittaneet komissiolle, että Elektrowatt on ostanut GN-Rathdownin. Osapuolten mukaan tämän hankinnan tarkoitus on "viimeistellä" Elektrowattin yleisöpuhelintoiminta suunniteltua myyntiä varten ja siten parantaa myyntiehtoja. Hankinnan kilpailuvaikutukset ulottuvat enintään myyntilupauksen toteuttamiseen asti. Tämän vuoksi ei ole tarpeen arvioida tarkemmin tätä Siemensin markkina-aseman väliaikaista muutosta "yksityisten" yleisöpuhelimien markkinoilla. Ottaen huomioon nykyisen markkinarakenteen sekä suunnitelman myydä Elektrowattin yleisöpuhelintoiminta sekä sen tosiseikan, että viimeistään sitoumuksen toteuduttua Siemens toimii "yksityisten" yleisöpuhelimien markkinoilla ainoastaan GPT:stä omistamansa osakkuuden kautta, komissio on tullut siihen tulokseen, että "yksityisten" yleisöpuhelinten markkinoilla keskittymästä ei seuraa kilpailullisia ongelmia.

D KOKONAISARVIOINTI

1. Rakennusten valvontajärjestelmät ja rakennusten valvontajärjestelmien kunnossapito

137) Keskittymähanke ei johda rakennusten valvontajärjestelmien ETA:n markkinoilla eikä niiden kunnossapidon kansallisilla markkinoilla osapuolten määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

2. Palohälytyslaitteet, murtohälytys- ja muut turvalaitteet, palohälytyslaitteiden sekä murtohälytys- ja muiden turvalaitteiden kunnossapito

138) Keskittymä ei johda palohälytyslaitteiden eikä murtohälytys- ja muiden turvalaitteiden kansallisilla markkinoilla eikä niiden kunnossapidon kansallisilla markkinoilla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena kilpailu yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla estyisi merkittävästi.

3. Sähkömittarit

139) Sähkömittareiden kansallisilla markkinoilla keskittymä ei johda sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena kilpailu yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla estyisi merkittävästi.

4. Lämmönkulutusmittarit

140) Keskittymähanke ei johda vaikutusalaan kuuluvilla lämmönkulutusmittareiden markkinoilla määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

5. Kauko-ohjatut lähettimet ja vastaanottimet

141) Keskittymähanke ei johda vaikutusalaan kuuluvilla kauko-ohjattujen lähettimien ja vastaanottimien ETA:n laajuisilla markkinoilla osapuolten määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

6. Energianhallintajärjestelmät

142) Keskittymähanke ei johda energianhallintajärjestelmien ETA:n laajuisilla markkinoilla osapuolten määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

7. Verkonohjaustekniikka

143) Keskittymähanke ei johda verkonohjaustekniikan ETA:n laajuisilla markkinoilla osapuolten määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen.

8. **”Julkiset” ja ”yksityiset” yleisöpuhelimet**

144) Komission tutkimukset ovat osoittaneet, että ”yksityisten” yleisöpuhelinten markkinoilla keskittymä ei johda määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen. Jos osapuolet noudattavat antamaansa sitoumusta, tämä käsitys keskittymähankkeesta koskee myös ”julkisten” yleisöpuhelinten markkinoita.

V **PÄÄTELMÄ**

145) Jos osapuolet noudattavat antamaansa sitoumusta, edellä esitetyistä syistä oletetaan, että suunniteltu keskittymä ei johda sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena kilpailu merkittävällä osalla yhteismarkkinoita estyisi merkittävästi. Tällä edellytyksellä keskittymä julistetaan sulautuma-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan ja ETA-sopimuksen 57 artiklan nojalla yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Julistetaan Siemens AG:n ja Elektrowatt AG:n välinen ilmoitettu keskittymä yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi edellyttäen, että osapuolten antamaa ja johdanto-osan 123—132 kappaleessa esitettyä sitoumusta noudatetaan.

2 artikla

Osapuolten on toimitettava kertomus komissiolle tämän päätöksen 1 artiklan mukaisen edellytyksen noudattamisesta.

3 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraavalle:

Siemens AG,
Wittelsbacherplatz 2,
D-80333 München.

Tehty Brysselissä 18 päivänä marraskuuta 1997.

Komission puolesta
Karel VAN MIERT
Komission jäsen